AGOGE

LIBROS PHETICOS APOSTOLICOS, SCRIPTA

A

O PALLADIO

ie Doctore, & Episco-
Bischildensi.

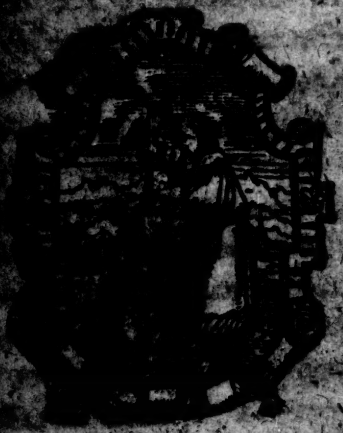

VVITEBERGÆ
Clemente Schleich.
M. D. LXXXIIII.

ERENDO
ERVDITIONE
VITE PRAESTANTI,
Petro Palladio Docteri
Episcopo Roschildensi,
Philippus Melanthon.
S. D.

...AEPE COGITA-
...ve testimonia, quae mea
...es hominum partim
...cognoscunt, partim ig-
...norant, ut essentiam
...doctrinae, quam Deus
...didit Ecclesiae suae, & in ea
..., unde prodesi, quorum haec
...cognoscitur, Miracula, Antiqui-
...doctrinae, Conservatio mira-
...bilis Imperiorum, Confes-
...sentia, & Arrabo in corde
...rum haec miracula numerabatur,
...miranda facta extra ordinem
... Erst enim totus orbis mun-
...Deus & restituendum & conservan-
...est, tamen eum doctrinam pro-
...praesertim extra conspectum re-

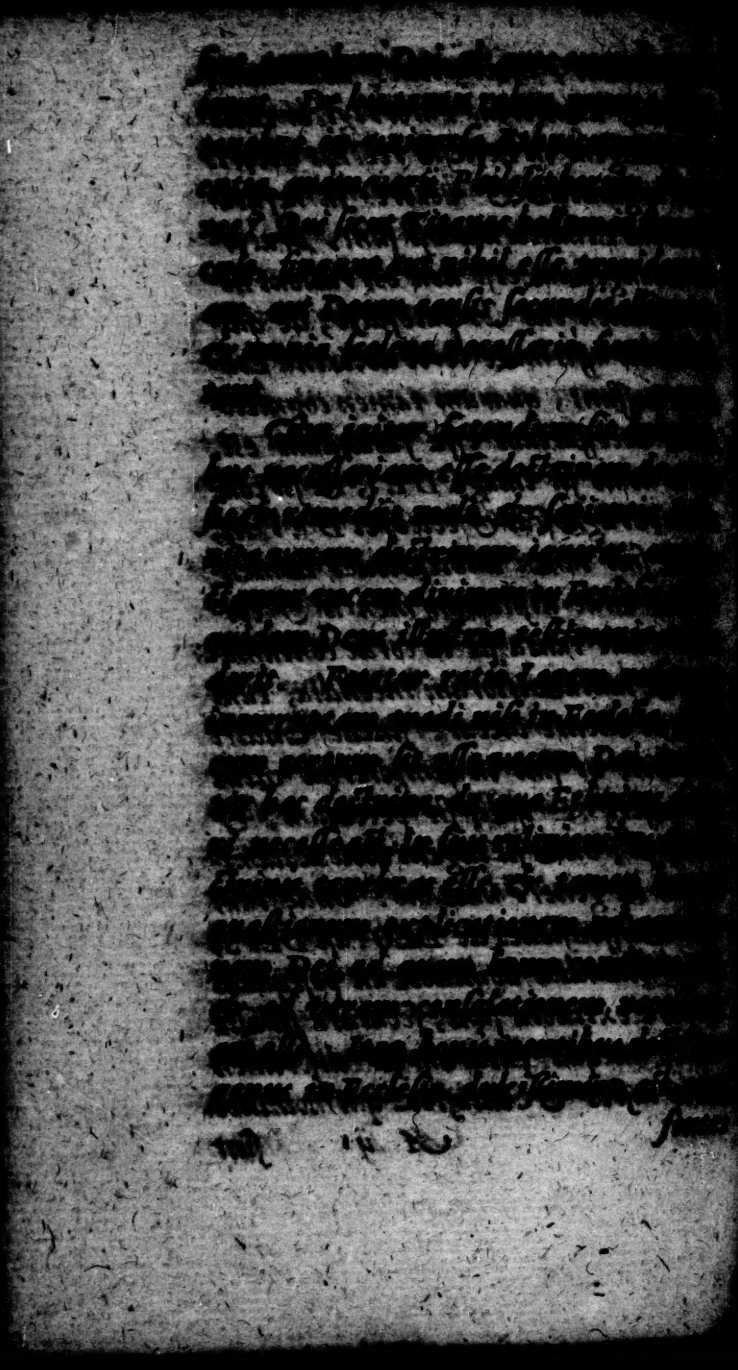

Ecclesia inter multas

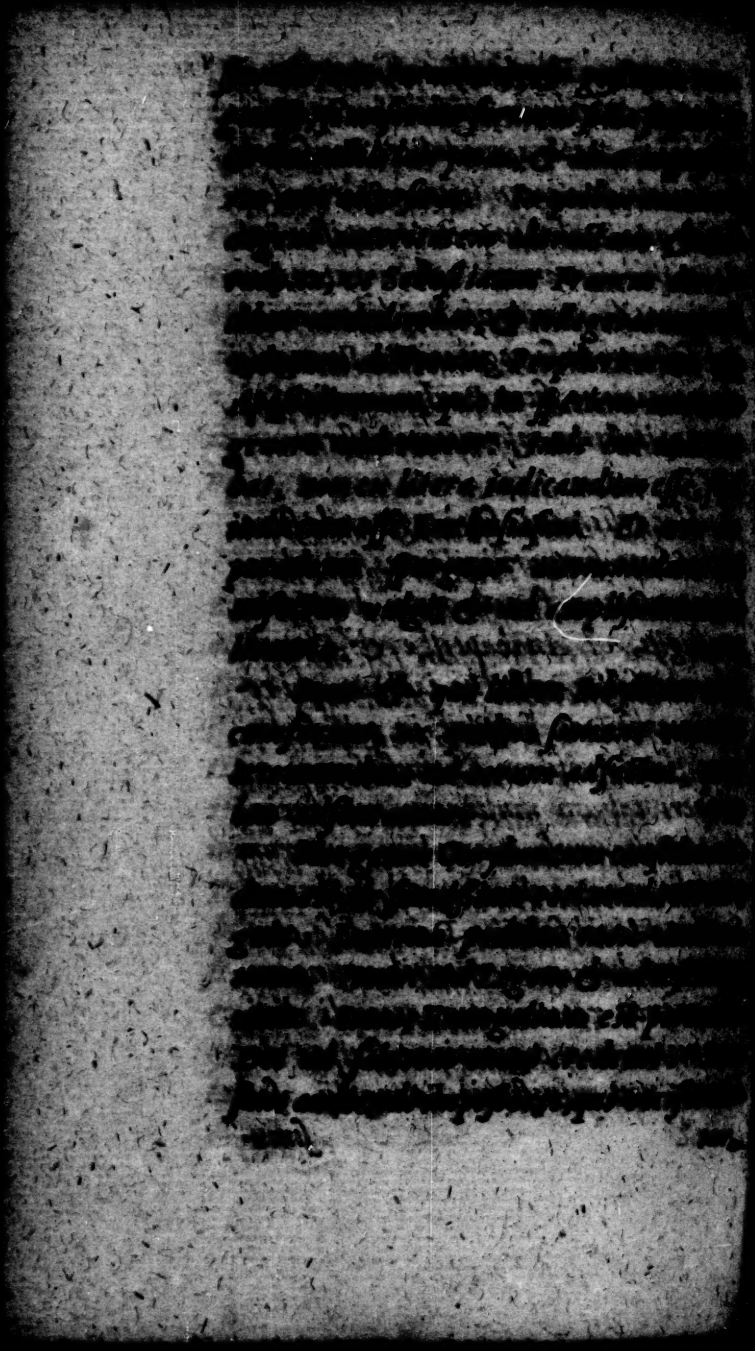

Quanti

PSALMVS XXIII.

Deus est Pastor meus.

T. Deus est Pastor [illegible]
ducit, [illegible]
Eius & ad [illegible]
Ter eius.

Hoc præsente mihi contraria nulla [illegible]
[illegible]
Nihil [illegible]
[illegible]
Fontesq; illumet ad vtiles deducit [illegible]
[illegible]
Hinc mihi languentes [illegible]
Hinc anima recreat [illegible]
Ille mihi custos recte me [illegible]
Iustitiæ tutum qua via monstrat iter.
Nempe ei [illegible]
Iustitiæ donat robur & arma [illegible]
Hinc etiam mortis si cæca in valle [illegible]
Militis [illegible]
Tu quoniam mecũ Deus es; tu [illegible]
Et regis, & tuto [illegible]
Vera mihi præbent dulci [illegible]
Virga tua & baculus, numeris [illegible]
Virga tua & baculus, verbi [illegible]
Ferrea quod subito corda [illegible]

Hæc

EPIGRAMMATA
DE MONARCHIA.

Spiritus assistant dilecti membra Colossi,
Qui Chaldæa olim vidit [illegible]
fuit.
Sæcula sunt partes: una pedum ferrea [illegible]
Mixta luto varios testatur in [illegible]
Delentes urbes, Tyros, populosq; potentes
Sensim, quæ ferrum, ferrea regna [illegible]
Sed lapis abrupto monte cæsus de monte [illegible]
Mox adeum indeq; filius ipse Dei.
Tunc simul plumbo, ferro, [illegible]
Regna labi populo non patiuntur [illegible]
Ergò Dei Gnato se dedant pectora nostra,
[illegible]
O Xριστε Gnate Dei nostris ut mentibus [illegible]
Et sanctæ verendas pectora nostra tuo.

Philip. Melanth.

AVTO-
TATE VERBI
...EI ET SACRAE
Scripturæ.

...Auta debet esse auctoritas verbi
... Dei seu scripturæ sacræ apud
... omnes, ut nemo de ea re dubitare
... re debeat: Sed quemadmodum
... eorum oculis nostris; ita cogite-
... sacrum scripturarum delatam esse.
... cælo venit, super omnes est: ita
... longè superat doctrinam & sa-
... hominum. Christus interrogauit
... de doctrina Iohannis Baptistæ, an è
... an ex hominibus, Significans illa duo
... doctrina longè à se inuicem distare.
... disputatio Christi cum Nicode-
... fuit, Iohan. 3.

... autem Verbum Dei, sacræ scripturæ
... Noui Testamenti, quæ dicitur & Ae
... est, separata ab omnibus alijs scrip
... Spiritu sancto descripta, & est è cælo

... Christus, diuidit Vetus Testamentum
... partes. Luc. vltimo cum inquit: Oportet

set simpleris, quæcunq; de Filio hominis scripta sunt.

IN { I. Mose. II. Psalmis. III. Prophetis. } Reliqua his adhæ rent.

Novum Testamentum comprehen[dit] Matthæi Evangelio & Epistolis, quæ [sunt] Petri omnia sigilla. Vt: ego Paulus [scri]psi subsigno Evangelium Matthæi meo [sig]no. Ego Petrus subscribo. Ego Iohannes &c.

Doctrina verò sa{cra scripturæ di}plex est:

{ LEGIS & EVANGELII

Commendatur autem scriptura sacra:

1. Sufficientia.
2. Veritate.
3. Vtilitate.
4. Auctoritate.
5. Dignitate.
6. Æternitate.

SVFFICIENTIAM ostendit ex [Chri]sto, cum inquit: Habent Mosen & Prophe[tas]. Scripturam scripturæ, quia vos pu[tatis] in ipsis vitam æternam habere. Et Paulus 2. Si quis aliud Evangelium docuerit, Anathe[ma] sit. Esaiæ 8. Ad Legem & ad Testimonium. Deu[te]ron. 4. Non addetis ad verbum meum, quod [lo]quor vobis, Nec auferetis ex eo. Et ibi: [Præ]cepta mea, hoc fusivo. Nec addat quispiam [ne]que minuat.

II. Ve-

RITAS scripturæ comprobatur in
ti. Iohannis 15. Sermo tuus veritas
. Mandatum vetus & nouum verum
rum lumen iam lucet. Num. 23. Non
nasi homo, vt mentiatur.

LITAS scripturæ cernitur apud
man. 15. Quæcunq; scripta sunt, ad no-
nam scripta sunt, vt per patientiam
nem scripturarum spem habeamus.
nus scriptura diuinitus inspirata, ad
ad docendum, arguendum, &c.

AVTORITAS est Lucæ vltimo:
mpleri omnia quæ scripta sunt in Mo-
cen & Psalmis de me. 2. Pet. 1. Non
e humana ablata est Prophetia, sed à
ITV SANCTO impulsi loquuti
sti homines.

DIGNITAS apparet Esaiæ 55. Sicut
ræ vestræ sunt, sic etiam cogitatio-
cogitationibus vestris. Et Christus.
sanctum date canibus, nec proijcitis
os ante porcos.

TERNITAS 8. Vt, Verbum Dei
æternum. Et in Luc. 21. Cœlum & ter-
. Verba autem mea non præteribunt.
Nihil quæ vidimus? Verba vitæ æternæ

DE SACRIS BIBLIIS & libris Veteris & Novi Testamenti.

BIBLIA, æ, seu Biblia, orum, quasi genere Librum seu Libellum significant, quæ specialiter dicuntur SACRA BIBLIA, libri Veteris et Novi Testamenti. SACRA quidem, propter sacrum Theologiam seu doctrinam sacram, & doctrinam divinam, à sapientia mundi separatam, et scientiam falsam. BIBLIA, quia in eis multis libris continentur, quorum primus est Genesis, ultimus vero Apocalypsis.

PRIMA DIVISIO Bibliorum.

Sacra Biblia dividuntur in Tb. { VETUS et NOVUM Testamentum.

VETUS Testamentum continet libros sacros, qui sunt edicti ante Christum natum, videlicet Moysi, Psalmorum & Prophetarum, numero viginti et septem.

NOVUM Testamentum continet libros sacros, qui sunt edicti post Christum natum, videlicet Evangelium, et Epistolarum, quorum sunt numero viginti et septem.

Sic

...UNDA DIVISIO.

...diuiduntur in partes, ...librorum ...ostendet. ...ij libri

- Legales.
- Historiales.
- Doctrinales.
- Prophetales.
- Euangelici.
- Epistolares.

...ES, sunt quinq; libri Mos. Quae ...m eis descripta est.

...ORIALES, qui simpliciter Histo... complectuntur, ut sunt libri.

1. Iosue.
2. Iudicum. Tobiae Iudith Esther Ezechiae psalmi Salomo...
3. Ruth.
4. Regum.
5. Paralipomenon.
6. Esdrae.
7. Nehemiae.
8. Tobiae.
9. Iudith.
10. Hester.
11. Machabeorum.
12. Actus Apostolorum.

...TRINALES, qui doctrinam sive ...quid vniuersaliter credendum ...

LIBRI B.

2. Psalmorum.
3. Proverbiorum.
4. Ecclesiastis.
5. Canticorum.
6. Sapientiæ.
7. Iesu Syrach.

IIII. PROPHETALES, qui sunt à Prophetis prædicati & scripti, quot sunt quatuor majores, reliqui vero Minores dicuntur. Majores quatuor numerantur, qui longiores libros scripserunt: Minores vero, qui breviores libros scripserunt.

V. EVANGELICI libri, qui continent Evangelicas historias de Salvatore nostro Christo, à quatuor Evangelistis descripti.

VI. EPISTOLARES, sunt Apostolorum scripta & literæ, præsertim Apostoli Pauli.

TERTIA DIVISIO.

Bibliorum libri alij sunt { CANONICI / APOCRYPHI

CANONICI libri sunt, quibus auctoritas Ecclesiasticorum librorum confertur. Apocryphi vero sunt libri, quorum de auctore fides dubitatur, & qui tantum ad

non ad confirmanda Ecclesiastica
sunt libri
1. IVDITH.
2. Sapientia
3. Tobiae.
4. Iesu Syrach.
5. BARVCH.
6. Maccabaeorum.
7. Fragmenta in Hester & Da
niele.

omnes sunt Canonici libri, Alio
THENTICI. Vnde Scriptura Canon
Ecclesiastica nomen habet, Et Canonici
scripturam legunt seu interpretan

LEGALIBVS
seu quinq; libris Mosi.

R. Mosi autem habent Graecum sive
ΠΕΝΤΑΤΕΥΧΟΣ, a numero quinario, quia Quinq;
Et ex Elmez quinq; quibus con
nitur. Adscribuntur autem Mosi, vel
Genesin scripsisse: sed quia Mosi historiz
& quia Samaritis fidelis Moses
Dei, cum Esaiae Prophetae di
Iesaiae scripsisse. Sunt au

1. Genesis.
2. Exodus.
3. Leuiticus.
4. Numeri.
5. Deuteronomium.

I. DE GENESI.

GENESIS a gignendo nomen habet, sc. generationis: Quia liber est generationis Mundi, propter creationem rerum, et propter restaurationem post diluuium. Habet Capita. Quinquaginta Capita, nec non in sex partes distribuitur principales, propter sex illustres personas, quarum historiae seu res gestae in Genesi describuntur. Vt,

1. A primo capite vsq; ad sextum describitur ADAM.
2. A Sexto capite vsq; ad duodecimum NOE.
3. A Duodecimo vsq; ad vicesimum ABRAHAM.
4. Vicesimo vsq; ad vicesimum
5. Vicesimo primo vsq; ad Trigesimum
6. A Trigesimo primo vsq; ad finem

...ENTI ET APOST.

...INITIVM MVNDI.

...Diluvium.

III. Incendium Sodomorum.

IIII. Destructionem Babel.

V. Res gestas Patriarchatum.

VI. Maximè verò Lapsum ge...
...hominis, & restauration...
...Semen mulieris benedictum, id...
...IESVM CHRISTVM.

DE EXODO.

...s ab exeundo nomen habet, quia...
...hic exitus filiorum Israël de Ægy...
...illorum conversio in deserto, vbi...
...promulgata, quoniam nesciebatur,...
...peccatum. Tunc enim dedit Deus Le...
...populo suo. Deinde Cæremoniales...
...leges per Mosen instituit, vt Re...
...publica apud Iudæos conservaretur...
...vt extructione Tabernaculi...
...Lex est Pædago...

...ALIS DIVI...

...Exodi.

...usque ad septimum pos...
...VI. Genesis...
...IIII. Adoptionis. V.

Fuga.

Fuga. I. *Coming Mosi, Dic Deus & mandatum redeundi in Ægyptum, & educendi populum Israelitarum (quem servitute acerba premebatur à Pharaone) ex Ægypto. Quod mandatum post longam tergiversationem executus tandem (ex medio quarto capitis) & venit Ægyptum, & cum fratre Aarone ingreditur ad regem Pharaonem, & expostulat cum illo de populo dimittendo, qui numeratur in sexto capite.*

II *A septimo capite, usq; ad duodecimum describuntur decem plagæ Ægypti, ut sunt.*

1. *Sanguinis.*
2. *Ranarum.*
3. *Pediculorum.*
4. *Muscarum.*
5. *Pestis pecorum.*
6. *Ulcerum vesicarum.*
7. *Grandinis.*
8. *Locustarum.*
9. *Tenebrarum.*
10. *Mortis primogenitorum.*

III. *A Duodecimo capite usq; ad Decimum sextum describitur liberatio populi Israel ab Ægypto, non sine persecutione, tamen cum protectione Dei.*

A Decimo sexto capite usq; ad finem describitur profectio populi Dei per

sertum.

...mmunitio. Deinceps libertio in ...Tabernaculus, ...sima capite datur Mos. D. E. C. de

...Vicesimo prima capite vsq; ad vice... Iudiciales leges ordinantur. ...Vicesimo quinto vsq; ad Trigesimum ...dinantur leges Ecclesiasticæ seu Le... de structura Tabernaculi.

A Tricesimo secundo capite vsq; ad ...sextum datur Tabula Decalogi. ...Tricesimo sexto vsq; ad quadragesi... describitur extructio Tabernaculi ...rimum Capite, nempe in Quadragesimo ...structo Tabernaculi. Tantum de ...

DE LEVITICO.

LEVITICVS tertius Liber Mosi, nomen ...Tribu Leui, propter Sacerdotium ...ordinatur in hoc libro cum suis Le... ...stituitur propter peccatum purgan... ...ndum, vt significet verum illum ...RISTVM IESVM, agnum ...lum peccata mundi. Hic enim pecu... ...stica Sacrificia, Leuitica sanctificatio... ...mundicie, & alia Leuitica obserua... ...bus Christus adumbratur.

Diuidi...

ut ex [illegible] liber in multos partes
quia modos continet observationes Ceremo
In Iob Ecclesiasticos, vt merito vocetur
suo Mosi Ecclesiastica.

Ab isto primi capitis vsq; ad sextum
de seruandis aliquot sacrificiorum speci
diuersis locis, traditur, quatenus
sacrificantes obseruandis.

I. Primum genus HOLOCAVS
Deus dicitur, quasi totus alicui combure
perfectum, quia totum debebat combu
nihil asseruabat, sicut in aliis speciebus
quod apud sacerdotibus reseruari supra

II. SPECIATIM Minchaeoffer, al
bum & Micam, id est, donum seu
tum hoc sacrificium, vt Abbas Iun
genus. Capite secundo.

III. HOSTIA PACIFICO
Dankoffer, quo homines reconciliati
animum, gratias agunt Deo. Hu
ceremoniam habet apud Ebraeos, vt sit
gratiarum actionem pertinens, ita nihil
sacrum, ab Hebraeo rangen reconcil
to. Capite tertio.

IIII. HOSTIA PRO PE
Sündoffer, sacrificium, quod de

Sacerdotis, Populi, Principis,

...dine species adiungendo quatuor
...in hoc libro. vt. HOSTIA pro
... Sacerdotis, Principis, Po

...IA pro Delicto. Pro hostia
...pro peccato offert.
...IAM. Pro crore / Ebraice

...OSIVVM sacrificium. Libel
... Crore / Ebraice Nedar,
... sua sponte fundebant, quod ve
...
...TIMA Pro hostia pacifica. Pro
... / quando maledixerunt filio ho
... aut aliud recipierent, quando quis
... debet offerri. Deinde
... quinque praeteritis capitibus declara
... species sacrificiorum, et forma
... offerri deberent.
... sexto vsq. ad nonum discernuntur
... sacrificiorum, vt I. Holocaustu. Id
... rum. III. Hostiæ pro peccato
... pro
... vsq. ad vndecimum, tria notan
... declarata sunt. Primo. Obedientia
... capite nono. Secundo. Inobedientia

erga

...ginta Decem, capitur decimo. Tertio, Mandatum de sobrietate.

Ad undecimo capitur usq; ad Decimum quartum, describuntur non solum immundi...
...mundi, sed etiam diu immundities & ...
...mes, ac sunt:

1. Leprosorum.
2. Hominum, & vasorum, etc.
3. Mulierum menstruatarum, etc.
4. Mortuorum.

...decimo capitur usq; ad decimum nonum, non solum prædicti contagiosi ...
...præcepta describuntur, sed etiam ...
...corundem explicatione redduntur.

...decimo primo capitur usq; ad ...
...primum, quæ diu dicta sunt ...
...solum, & per partes recitantur ...
...Deuteronomii, inde sanctitas & ...
...ad Mosen verba Dei, & quanta ...
...Deum transgressores patiantur.

...Hactenus de libro Leuitico, qui ...
...Mysterium, de exte...
...Deo, qui non solum à Gentibus Iudæ...
...sed ne quo etiam se eximere thesis, ...
...hæreticis absolutum esse ...
...Sacerdotium sit per solum Filium ...
...per hunc externum disciplinam, ...
...decretum omnem habuit, Deo ser...

DE LIBRO NU-
merorum.

à numerando nomen habet, quòd
Dei secundum Tribus numeratur,
citium Religionis disponitur, & singu
sue mansiones & officia sua distri
& ordinantur. Præterea recitantur
eressiones populi, multa pericula,
, multaq; interim beneficia Dei po
ner montem Sinai & terram pro
rsanti. Quæ omnia Christum re
ret quem institutæ fuit Respublicæ
Et vaticinium Balaam de Regno
etur in hoc libro.

cur autem hic liber in multas

partes.

itio libri vsq; ad quintum capitis
in genere primum omnes Tribus po
ntur, & in circuitu Tabernaculi fœ
Tribuum castra ordinantur. Deinde
meratur Tribus LEVI, cui seorsum
tribuuntur.

quinto capite vsq; ad septimum diversæ
rie leges, vt: I. Ejiciendorum extra ca
clotypia. III. Nazareorum. Quibus
in fine sexti capitis formula Benedi-

 ctionis

Missionis, qui nostri Ministri, finita Christi Cena (pro ITE MISSA EST) vtuntur, cuius tres sunt particulæ.

I. Benedicat DOMINVS te, & custodiat te.

II. DOMINVS illuminet te vultu suo, & misereatur tui.

III. DOMINVS leuet faciem suam super te, & det tibi pacem.

A Septimo capite vsq; ad vndecimum decem sunt variæ ordinationes, propter varia Principium munera, quæ in dedicatione Tabernaculi erecti, & Altaris offerebantur. Ordinatio Consecrationis Leuitarum in octauo capite. Ordinatio Festi PASCHÆ in nono capite. Ordinatio Tubarum in decimo capite. Quæ pars ordinatur in fine Orationis Mosi, ante elevationem & dispositionem Arcæ.

Ab Vndecimo vsq; ad Decimum septimum describuntur horrenda exempla, quibus homines ad timorem induci debent.

I. Murmur populi pro carnibus, & pœna murmurationis.

II. Seditio Aaron & Mariæ sororis eius propter percussæ contra Mosen.

III. Perfidia exploratorum terræ Cananæ, qui populum perterrefaciunt.

Pop-

Populi murmur & fletus, & pœna ini-
quitatis.

Pœna peccantium per ignorantiam, siue
superbiam & colligentis ligna Sabba-
to.

Rebellio & pœna { CORÆ.
DATHAN.
ABYRON.

A decimo septimo vsq; ad vicesimum pri-
mum Miraculum de florente virga Aa-
ron describitur dignitas, officium & præmia
Sacerdotum & Leuitarum, cum ordinatione
primitiæ ex cinere iuuenci. Quibus addi-
tur de morte Aaron, & Mariæ sororis

A vicesimo primo capite, vsq; ad vicesi-
mum quintum victoriam in bello contra Cha-
naan describitur horrendum murmurationis
populi iomitis serpentibus punitum, vbi aque
serpens Christum repræsentauit, Iohan. 3.
per tria capita benedictio populi, & Pro-
phetia Balaam de Christo describitur.

A vicesimo quinto capite vsq; ad vicesi-
mum septimum, præter horrendam Fornicationis
culpam, iterum numeratur populus, ante diuisio-
nem terræ Chanaan, & promulgatur Lex hæredi-
tatis.

A Vicesimo octauo capite vsq; ad tricesimum primum describuntur ordinationes Sacrificiorum in singulis Festis, vt:

Sacrificium
1. IVGE seu Quotidianum.
2. Sabbatorum.
3. Nemeniarum.
4. Paschale.
5. Pentecostes.
6. Tubarum.
7. Propiciationis.
8. Tabernaculorum.
9. Collectionis.

Hic additum variorum votorum de scripto.

A Tricesimo primo vsq; ad finem [illegible] ordinantur, vt:

I. Distributio spoliorum post victoriam [illegible] contra Amalechitas.

II. Particularis distributio terræ [illegible]

III. Enumeratio mansionum, in quibus [illegible] per quadraginta annos interdum [illegible] sunt.

VII. Descriptio limitum terræ Cha[illegible] vrbium eorum, quæ futuræ erant [illegible] parte Leuitarum, ciuitatibus refugij, & [illegible] sessionibus, non ad aliam Tribum transferendis.

Hæc

... sunt plena sunt exemplorum Fidei ... rum, transgressionum, pœnarum, ... rum ordinationum Dei, Christum in ... rum respicientia.

V. DE DEVTERONOMIO.

DEVTERONOMION Δευτερονόμιον, ex δεύτερος & νόμος, id est, a secunda Legis recitatione seu promulgatione nomen habet. Quicquid Exodo & Leuitico, quantum ad Morales, Ceremoniales & iudiciales leges attinet, dictum & propositum est, id omne Moses in hoc libro repetit. Nam hoc necessarium fuit, vt populus propter inobedientiam afflictus, rursus ad obseruationem legis adduceretur. Ideo Moses repetit, vna cum omnibus rebus gestis, quæ contigerunt. Præterea quæ ad Sacerdotium spectabant, & a nouo declarat omnia ad spiritualem & corporalem politiam pertinentia, quæ omnia tandem eo refert, vt ad Christum nos muniat, de quo capite 18. clare ... Prophetam fusitabo eis de medio fratrum suorum &c. Lex enim est Pædagogus ... ad Christum, desinit lex, Christus est.

Liber in quatuor partes principales commodissime diuiditur.

I. Ab initio vsque ad quintum Caput quædam anteacta opera, & beneficia Dei, quibus populus suæ ingratitudini atq; inobedientiæ pariter & diuinæ beneficentiæ, & ad obedientiam Deo grauiter admonetur.

II. A capite Quinto vsq; ad Vicesimum, repetit ea, quæ fidem vel promouere, vel impedire possunt, & ad spiritualem politiam, & veram Dei cultum in prima Tabula potissimum spectant. Primùm enim vsq; ad 13. caput, Deus eum repetit cum egregijs admonitionibus et adhortationibus ad timorem Dei: & obseruationem decem mandatorum Dei: Et deterrendo eum ab Idololatria Gentium, præsertim ad occupationem terræ Canaan, cum aliquot legum earum recitatione. Deinde repetit fideliter ordinationes Ecclesiasticas de ministerio & ministerio verbi, de Decimis, de anno Iubileo, de quinquies Festis, de electione Magistratus, de Sacerdotij, de ciuitatibus Refugij.

III. A Decimo tertio capite vsq; ad Vicesimum, omnia quæ cultum primæ Tabulæ spectant.

IIII. A vicesimo vsq; ad trigesimum primum repetit ea, quæ caritatem in secunda Tabula vel promouere vel impedire possunt, & quæ ad corporalem politiam pertinent, vt sunt politicæ ordinationes.

1. De

rebus bellicis.

peribus caritatis.

ægris ad officium, in cetu acce
ptantium.

De libello repudij.

De gratitudine erga verbum Dei.

bus adduntur pœnæ transgressionis
um Dei, nec non obseruationis præ
quod maxime consolatorium est, ostens
peccantibus esse reditum per pœ
& misericordiam Dei.

uicesimè prima capite vsq; ad finem li
enarratur ea, quæ circa mortem Mos
Primùm enim consolatur populum,
mortem ipsius contristetur, aut ani
Deinde egregio carmine Deo
& quæ ventura erant in terra pro
vaticinatur, Mox benedicit populo
tribubus, exemplo Iacob Patriarchæ,
Valdeeens eis bene precatur, & quæ
sint, vaticinatur. Postremò montem
& accipiens à Deo consolationem ex
fecisse. Et ut piè creditur, corpore &
sicut in monte Thabor cum Elia apud
dolens est.

vsq; πεντάτευχον Mosi, quod à numero
& à verbo πύχω, quod significat

est instruo. Quasi sit instrumentum, quod quis Libris constet, nomen habet, Iesum Dominum Iesum Christum respiciens, vt ipsemet Christus tùm aliàs, tùm præcipuè Luc. vltimo testatur: eum inquit: quæ scripta sunt de filio hominis Mose &c. Præterea loci ex Mosi sumuntur in nouo Testamento.

DE LIBRO IOSVAE.

SEquuntur libri aliquot Historiales vsq; ad librum quintum Iob, inter quos primus sunt priores, vt Iesus, Iudicum & Reg. in quibus abunde satis disseruimus I. Fundamentum Dei & fidem. II. Infirmitatem & crucem. III. Pœnitentiam & resipiscentiam. IIII. Consolationem.

Liber Iesus nomen habet ab ipso Iesu filio NVN, qui aliàs dictus est IESVS. Hic Mosi successit in officio Magistratus, quemadmodum Moses populum ex Ægypto deductum per desertum Quadraginta annos rexit & gubernauit, non sine potentia diuina. Iesus populum in terram Canaan, sedem promissionis, eadem Dei potentia, ciuitatibus expugnatis vrbibus, interfectis & prostratis Cananæis, introduxit, ex inter eos [illegible] Verùm hæc tria sunt seorsum obser-

Deus fœdus promissionem suam,
bis factum de terra Cananæa
politia Israelitica sit conservata
tionem de Semine mulieris benedi
nostro Iesu Christo.
Deus pugnet pro suo populo con
quorum peccata demonstratione
venit, omnibus impijs in exemplum.

LIBER DIVIDITVR

Totum de libro Deuteronomij,
in quatuor principales
partes.

Mosis vsq; ad Sextum caput, præter
rum Iosue, & confirmationem ipsius, ac
Israelitica gubernationem, per mon
rum emissionem, periculum & reuen
describitur miraculosus Iordanis fluuij
cum suo memorali, cumq; nouo circum
missione per quadraginta annos, mala
circumcisione.

Deinde capite vijo, ad Decimum sep
tur præter fœdus cum Gabaonitis
gubernatio, victoria, et terræ
, &c. expugnationes & multorum re
fectiones, quos enumeratos habet

Caput duodecimum, vt DEVM pro suis populo semper pugnare, nec non tempus delere [illegible] suum.

III. A Decimo tertio vsq; ad Caput Vigesimum describitur diuisio terræ Canaan, & per sortes secundum Tribus Israelitarum distributio, quæ Dei promissio vera esse declaratur.

VIII. A Vicesimo capite vsq; ad finem describuntur Ciuitates refugij, & agri suburbani Leuitarum. Deinde remittuntur in sua Ruben, Gad, & dimidia tribus Manasse, iuxta pactum Numer. 32. Mox cura Iosuæ de posteris per exhortationem & societatis gentium prohibitionem indicatur. Postremò longa beneficiorum Dei commemoratione præmissa, ne quis peccasse fateatur, populum renouat ad Deum. Vltimò mors Iosuæ, & Eleazari filij Aaron, & ossa Ioseph sepulturæ traduntur.

DE LIBRO IVDICVM.

LIBER IVDICVM, à [illegible] qui post Iosua dominati sunt in Israel, nomen habet. Continet enim descriptionem [illegible] Israelitici post mortem Iosue sub [illegible] qui immediate populum ab hostibus defendebant. Hic obseruandum est, quod eadem de causa Deum contemnentes Respublicam Israelis [illegible] cum

...sempe propter Filium ſuum, qui ex ...ACO populo naſceretur.

...hæc obſeruandum eſt, quòd populus ...Teſtamenti fuit ſub quatuor generibus ...is, iuxta rationem temporum.

...fuerunt ſub Patria poteſtate, tem... ...archarum Moſi & Ioſue.

...ſub Iudiciaria poteſtate, tempore ...Iudicum.

...ſub Regia poteſtate, tempore Regum.

...ſub Pontificia poteſtate, tempore Pon... ...ſq; ad Chriſtum, qui vnus pro omnibus ...uer æternus eſt. Secundò index viuo... ...mortuorum. Tertiò Rex Regum. Quartò ...x æternus.

...nt autem Iudices numero ſedecim.

1. IVDAS.
2. Simeon.
3. Othoniel.
4. Aioth.
5. Samgar.
6. Debora Prophetiſſa.
7. Barach.
8. Gedeon, qui & Hierobal.
9. Abimelech.

Tola.

10. *Tholu.*
11. *Iayr.*
12. *Iephte.*
13. *Abapſan.*
14. *Achyalan.*
15. *Abdon.*
16. *SAMSON.*

Diuiditur autem liber iudicum ſecundum ordinem perſonarum, pro quibus Iſrael dominatæ ſunt.

Ab initio libri vſq; ad ſextum caput deſcribuntur hiſtoriæ ſeptem. Iudicum, Iudæ, Simeon, &c. Mira quoq; Debbora Prophetiſſa canticum egregium canit, Capite quarto.

A Sexto capite vſq; ad Decimum tertium præter Hiſtoriam Gedeonis & filij eius Abimelech, deſcribuntur & alij tres iudices, Thola, Iayr & Iephte, de immolanda filia, cap. 11.

A Decimotertio vſq; ad 17. Hiſtoria ſonis pulcherrima deſcribitur. Et primum commendatur Samſon, quod Chriſtum geſſit.

A Capite Decimotertio vſq; ad finem præter idolum Michæ & filios Dan, deſcribitur horrenda & lamentabilis hiſtoria de re Leuitæ, propter quam ſtupratam, &

duodecim partes diuisam, tota
BENIAMIN deleta est, vt vel
exemplo Deum adulteria grauissime
grauissime punire discamus.

Hucusq; liber Iudicum, in quo sunt multa
quæ nobis proposita, quæ nos ad pœniten-
tiam, vbi Deum videmus grauissime
ob sumptam Idolatriam & alia horrenda
in pœnitentibus vero misericordem fuisse,
nunc vocetur liber de ira & misericordia.

LIBELLO RVTH.

quid GENTES eo tempore
Euangelium erant. Gentis
hanc Ruth & Iudæis co-
iungitur.

autem hic libellus partem Gene-
quæ ab Euangelista translata est
Christi, vt ita hunc quod is
reficere videas, & Christum
peccatricibus ad abolendæ
pec-

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Regie, sublimi

Regnum et Monarchia

libro Samuelis transfertur re
Saulis in familiam Davidis, Re
pulsum, qui coronæ Prophetæ
Regum.

Malachiam, hoc est, iuxta
, tertio libro Regum
historia SALOMO
templum in Ierusalem Do
regnum in duo
partis historiæ descri

libro Malachiæ id est, in nouis
Reges eius
Iudæa. Præterea
abductio populi Israel in As
Iuda vero in Babylonia
Postrema ornantur hi libri
Christi, quæ facta est Domi

CAPI

CATALOGUS REGUM

populi Iudaici.

SAVL impius 1. Reg. 9.

DAVID pius Reges. 2. lib. Reg.

SALOMON 3. lib.

Hi tres regnauerunt super totum Israel.

etim & Iudaicum populum, ante diss[ipationem]

Tribuum. Postea decem tribus a duabus [separa]

runt, & facta sunt duo Regna, vt regnu[m]

DA; id est, duæ Tribus, scilicet, IVDA, &

BENIAMIN. Et Regnum ISRAEL, [quod]

alias decem Tribus.

REGES IVDA

1. IEROBOAM impius, 3. Reg. 12. & 13.

2. ABIAS impius, 3. Reg. 15.

3. ASA pius, 2. Reg. 15.

4. IOSAPHAT pius, 2. Reg. 22.

5. IORAM impius, 3. Reg. 16.

6. IORAM impius, 4. Reg. 11.

7. OCHOZIAS.

8. IOAS 4. Reg. 12.

9. AMASIAS patrem pius, patrium

Reg. 14.

10. AZARIAS, qualis pater, talis filius

Reg. 15.

11. IOATHAM, qualis talis &c. 4. Reg.

12. Achaz

...Reg. 16.

...Reg. 18.

...impius, 4. Reg. 21.

...quilis pater talis, filius, 4. Reg.

...pius, 4. Reg.

...impius, 4. Reg. 23.

...4. Reg. 23.

...filius Josiæ pius, 4. Reg. 24.

...Pharaon Nechao Rex Ægypti, qui ...populo Iudæ in Babylonem, 4. Reg. ...in captiuitate populus Iuda annos ...iuxta prophetiam Hieremiæ.

...CAPVT XXIV.

...OACHIM impius, 4. Reg. 27.

...impius, 4. Reg. 27.

...impius, 4. Reg. 33.

...impius, 4. Reg. 36.

...impius, 4. Reg. 38.

...impius, 4. Reg. 5.

...impius, 4. Reg.

...pro parte impius, 4. Reg. 10.

...impius, 4. Reg. 17.

...OAS impius, 4. Reg. 12.

12. HIEROBOAM *impius*, 4. Reg.
13. ZACHARIAS *Regum primus, quartus impius*
14. SALLUM *impius*, 4. Reg.
15. PHACEIA *impius*, 4. Reg. 15.
16. MANACHEM *impius*, 4. Reg. 15.
17. PHACEAS *impius*, 4. Reg. 15.
18. PHACEE *impius*, 4. Reg. 15.
19. OSEE *impius*, 4. Reg.

Sub hoc vltimo Rege ereptus est Israel in Assyria, impietate exasperatus, 4. Reg.

Hi sunt principales partes totius historiæ, quas distincte audiri potest.

Ab initio vsq; ad nonum capus historiæ, quæ habet de Propheta

scribitur vita

Nativitas
Vocatio
Oblatio
Senectus

Interea etiam describitur pugna
contra Philistæum, & Manuela ad
tere non infortunium, filiis Sacerdotis
populo suo de Samuele.

II. A captivo Arca vsq; ad Sedecim
tia Saulis prima pars describitur, &

Regis SAVLIS.

Decimo sexto capite vsq; ad finem
altera pars historiæ Saulis, in qua
bello contra Philistæos, sed multis
interpositis Dauide versatur vsq; ad
finem vitæ variam vitam Dauidis, vbi
[illegible] Dauid: Et confert certe cum
[illegible], historiam multiplicem, varia
[illegible] Dauidi, nec non eius liberos
[illegible], vt quisq; videat, quomodo omnia
DEVS fermum suum, & cum
[illegible] ex redderet, dum per
[illegible] ad regni fastigium euexit. Ita
[illegible] Prophetarum sanctissimus.

[illegible] LIBER SAMV-
[illegible] tamen continet historiam Dauidis
[illegible] commode in tres partes primas
[illegible] diuidi potest.

I. Ab initio usq; ad vndecimum Caput prae-
mittit Psalmos de praelatis, & universali-
bus Sanctis, vultus & imagines Davidis mon-
strando, Psalmos describens, Davi-
dem felix fuisse, plenum humanitate, pleni-
tudine in diffundendo donec Dominus
rejt super Philistaeos, & alios, diffidentia &
debilitate, beneficijs &c. Cui facta est
Sanctus Spiritus, & omnes se mentiti
sunt.

II. Hoc vbi narratur, capitis usq; ad
secundum describens Adulterium & Homici-
dium Davidis, & post multum temporis
Bersabeam ducit uxorem. Nathan
ad eum mittitur, increpans. Et
Psalmum subtractum & filio Ab-
dei peccati, & regressus Dom-
ad eum misericordiam. Et secundum
misericordiam Davidis.

III. Ab hoc loco usque ad finem Psalterij
sequuntur verba, Prudentis Carmina, &
[illegible] Psalmos transferens, pa-
[illegible] enumerando
[illegible] Dei, & [illegible]
quam [illegible] tria [illegible] Psalmorum
Davidis elegit. Ubi [illegible]
secundum Dei librum habeamus.

liber Regum, qui primus Mo
narchiam, siue historiam Salomonis
Regum continens, in
duas partes diuiditur, cuius Prima pars
Secunda de filio Salomonis Ro
alijs Regibus. Tertia de impio
de Regina impiissima Iesabel et
1. In ædificatione templi.
2. Post ædificationem.
ædificationem templi, ab initio vsq
historiam de sententia
Et de mortua mulier
Salomonis, sapientia
Christus mentio
Deinde de Regibus Ro
& Quinto capite
Templi absolutæ ædi
Salomonis. Deinde
Salomonis, quæ
horrenda idolo
quum fessum est regnum Israel in

[illegible]

Secunda pars à Duodecimo vsq[ue] [illegible]

Tertia pars à capite Decimo septimo, [illegible]

QVARTVS liber Regum, qui [illegible]

Historiæ HELIÆ et HE-
ad 10. caput ordi-
sequuntur se Reges, par-
in Iuda. Nunc pſ. Nunc
vt Iosias. Ezechias. Ma-
Ioas et Manasses etc. vſq; ad
quibus Regibus omnes Prophetæ
, quæ scripsere ante captiui-
, prophetarunt, et scripe-
Esaias, Ieremias, Amas, Zacharias,
martyrio coronati sunt.

LIBRI SPARSA.

[illegible]

[illegible] NOTANDUM [illegible]
[illegible] tractat id, quod à Libris
[illegible] seu omissum, a παρα, id est,
[illegible] reliquo quæritur.
[illegible] Libri Chronicorum
[illegible] historiæ annales.
[illegible] Dicti Hebraeis Dibre Hajamim, id est,
[illegible] Libri duodecim Libri
[illegible] et secundi Regum sunt
[illegible] Libri primi Libri
[illegible] Libri Regum
[illegible]

LIBRI VIGINTI

distributi.

Liber qui triginta capita habet, continet historiam Saulis, et Dauidis, quatuor et quadraginta annorum.

Liber qui triginta sex capita habet, continet historiam Salomonis, et aliorum regum in Iuda et Israel.

SVMMA PRIMI LIBRI

hoc est.

I. Abrahae vsq; ad Exodum tempus. Quae inter historiam in diuinis libris, de Sara, et Lotide, in vndecimo de morte Abrahae continentur commentarium. Deinde quae de morte Isaac vsq; ad exitum Israel sursum versus tribuum Israel.

II. A transeundo Iordane vsq; ad [illegible] Iudaeae. Deinde quae [illegible] Dauidis. Et quae [illegible] Salomonis explicantur.

III. A [illegible] vsq; ad [illegible] Deinde quae [illegible] Iudaeae, et [illegible] regum [illegible] Iudaeae [illegible]

IIII. [illegible] Deinde [illegible]

Per diligentiam [illegible]

[illegible]

...ſed decimum caput amplio...
...Salomone, quæ in maiore parte
...reperiuntur.
...ad finem aliorum regum
...scribuntur, quæ in fine tertij &
...librum regum sunt scripta.

LIBRO ESDRAE.

Liber Eſdræ primus. Liber Eſ...
...qui & Nehemiæ dicitur...
...Ebræi conscribuntur. Tertius
...liber Eſdræ apud Ebræos non
...extat, pro maiore parte ex libro
...Eſdræ constatus.

Eſdræ & Nehemiæ vtile historiæ
...Regum & Paralipomenon
...liber Regum & Paralipo...
...historiæ rerum Hebraicarum
...fuerunt, quæ septuaginta de...
...libri Eſdræ & Nehe... Esdræ & Nehemiæ
...ſola ſunt in populi Hebraici
...Babylonicam. Nam
...Babylonica ca...
...Hierusalem & templum
...Eſdras, & Ecclesiastici...
...scriptores sunt. Ezechiæ...
...Hæc autem recepta

erat passio ejus propter Christum, quæ postea erat ventura, in Bethlehem nascendo, & secundo isto Templo Jerosolymitano prædicando, & tandem extra Jerusalem patiendo.

SUMMA LIBRI

Esdræ.

Capita sunt decem, quæ sic dividuntur. A initio usq; ad quartum caput describitur reditus populi Judaici per Cyrum, Regem Persarum. Deinde populus Duce Zorobabel congregatur in Jerusalem, oblationes & sanctitates repetens. Et hic observatur antiquitus Dei beneficium erga Gentes per captivos eorum Judæos populos. Secundo Esdras Baldæmofer & Eosmerodach anni Mundi 3468 opera Danielis conversi sunt, Darius Rex Medorum, & Cyrus Rex Persarum regnaverunt: ita profuit Gentibus Babylonis captivitas.

A quarto capite usq; [illegible] reædificatio Templi [illegible] Dei [illegible] ad Zorobabel [illegible] & Esdræ [illegible] Templi, [illegible] Dei cultum, [illegible] dæmonis. Deinde [illegible]

...ſuppoſitam
...
...ſus, ad finem deſcribitur
...ſe et emendis alienis
..., vbi ſeorſum obſeruandi ſunt
... de vere penitentia. Et ob
... in hoc tota libro, quomodo Deus
... clades deliquentes, vt hic per
... vnum, quae recipit eos in
... per Eſdram & Nehemiam.

LIBRI NEHEMIAE.

Secundus liber Eſdrae de-
ctus eſt.

... ad oſtiarium capue, poſt
... Iudaea vapulauerat, cum agros
... ſuorum factam, impetrat
... ſua. ARTAXERXES
... fiant in Perſia) veniam red
... in Iudaeam, vt factum ſequi ſtatu
... videamus. Deinde veniens Hieroſ
... non ſine cruce, vbi
... dimentis, reaedificans
... ſolum. Hoſtibus ſtatim
... manu gladium tenere, alteri
... ſed etiam tenui fame
... preſſum, vt Nehemias capi
... ...

...ssimum ...perunt, tutum ...ssi ...
derent: Postremò, etiamsi non ...
...ipsorum habitarent, tamen in ...
...ti, donec extubarentur, pertussi ...
...re clausi inssit.

II. A secunda capite usq; ad ...
...stituitur Religio, recitantur Lex, ...
...sulo, sadus etiam renouantur. ...
...ronis & verbo Dei, quibus reg...
...bus.

III. Ab vndecimo capite usq; ...
primùm distinguuntur habitationes, ...
inde numerantur Leuitæ. Postremò ...
abeuntes mulieres. Curatur pro L...
...ssernatio Sabbati, renouatur.

Tertius liber Esdræ, qui se ...
...liud continet, quàm illarum ampli...
...quæ sunt in libro Nehemiæ compre...
...net, ad quæ in primo capite ex libro ...
...nouo repetuntur.

Quarens liber Esdræ, qui non ...
...uidetur esse collectus ex pluribus, ...
...tionibus earum, quæ sunt in primo ...
...sufficienter descripta, continet: vt non ...
...mule, Esdras vetera tantùm repe...
...ptata sese retrahat, ...

...ad quas spectamus, vt ... Tobiae ...per, qui etiam inter historiales ... sunt, transeamus, vt quid ad nos ... summa contineant, breuiter pera...mus.

...LIBRO TOBIAE.

...bias sua sit Historia sine aliqua ...gendum, vt esse videatur Cui ...habet vtilitatem. Indicat enim ...ndere pro rustico, aut alicui ex ...um, monstrum, vt affligatur. Sed ...ch. Index, vt discant hic commodes ...am in fide & spe aeternæ vitæ.

...Tobiæ, Ieconiam status commendat. ...libri ipsa series docet, pro partibus ...

...Nomina eorum expita, quæ se diuidant ...enerunt. Tobiam sub Salmanasar ...ctum cum aliis Israelitis ductum ...um, & ibi inter impios eius ...nonæ mansisse.

...is ad quantum sapit descriptio ...ens seruorum.

...Adiuto.

...Contingunt.

...Tobias ...

...sus sub Sennaberib, I

...3. Offi-

5. Officium [illegible]

6. Cæteras.

7. Orationes.

8. Ieiunium.

9. Φιλοστοργία, hoc est, paternum [illegible] erga filium.

I. A Quinto vsq; ad decimumquintum [illegible] scribitur Tobiæ senioris, et [illegible] civitatem Medorum, ad [illegible] Gabelo [illegible] per Angelum a peste. 3. Connubium [illegible] Raguelis filiæ. 4. Oratio. 5. Reditus [illegible] patria. 7. Angeli discessus, &c. [illegible] communem statum, qui per Angelos [illegible] constituitur, nobis [illegible], vt sit [illegible] Lib. 13.

II. A decimotertio capite vsq; ad [illegible] descriptus senioris Tobiæ. 3. Gratiarum [illegible] 2. Prophetatio de Ierusalem. 3. Anni [illegible] 4. Septuaginta, cum Historia de Ninive [illegible] ne, denouissima vastatione, Nahum [illegible] rum ad suos, morte, &c. Sit Deus [illegible] non abnegemus, & ad [illegible] in omnibus suis assistentibus.

DE LIBRO IVDITH.

LIBER Iudith [illegible] habet & inter Apocryphos [illegible]

...se Historia, ex vero exemplo ...habet tragediæ formam; ...et habet, est liber utilis, et ...formatus, vt inter sacros Bi... libros. Depingit enim ...dum horrendum vere existim... ...tiam et victoriam, tametsi ...rentur.

...sedecim, quæ sic di... uiduntur.

...ad ostensum Caput continet ...tiam Regis Nabuchodo... ...ferus princeps. II. Deinde ...positionem Holoferni, veteris ...Testamento Israelitarum multo fu... ...superiorem, vt sit in eius ...firmitatem carnis, Diabo... ...serpebe.

...vsq; ad Decimum septimum, de... ...dith (quæ fuit vidua Iudæa, ...constantia et spes liberationis ...successit. 3. Audacia in ...Redeunt in castra Dei ...stemmus. Deum submis... ...paucis, quam in multis: tum per mu... ...vt victoria sit à DOMI... ...in infirmitate vestra perfici...

Ad de...

[illegible]

DE LIBRO HESTER.

LIBER Hester [illegible]

Regina VASTHI maria[illegible]

[illegible]

Laqueus contritus [illegible]

Tertius Actus [illegible]

Quartus Actus [illegible]

Quintus Actus [illegible]

Judæis à Deo per Hestet & Abasuerum [illegible]

DE LIBRO IOB.

LIBER Iob ab ipso Libro nomen [illegible] quem Ezechiel cum Noe, & Daniel & Iob [illegible]

[illegible] enim ac sacer, ac Dominus [illegible] Librum scripserit, [illegible] incertum est. Nec [illegible] hoc scire, cum constet hunc librum [illegible] contenere.

[illegible] est, quod tractat hanc quæstionem, [illegible] a Deo affligamur? Id primo [illegible] argumento, quod Deus exercitia [illegible] afflictiones immittere soleat, [illegible] gloriam, vt Christus Iohan. 9. [illegible]

[illegible] sententiæ opponunt se amici Iob, [illegible] humanis argumentis contendentes, [illegible] non affligi. Et si affligamur, ad [illegible] peccata fieri.

[illegible] autem beati viri multiplex [illegible] incomparabilis patientiæ spectacu[illegible] Deinde conspecta viri iusti miseria, [illegible] occasiones multiplicium disputationum de summa & inexplicabili pro[illegible] tia etiam, & ineffabili sententia [illegible] tes enim tres amici Iob, viri sa[illegible] mira admirabiles, varia cum sanctis [illegible] miscent. Superiorem & quartus, [illegible] & acerbe cum acerrime contra [illegible] bum iustum summa inter hos quæ[illegible] tionem tandem dir[illegible]

Iob vix esse verum quod
eius afflictionis.
vsq; ad decimum quin-
disputatio de eadem argu-
Iob. Tertium amicum Zophar
Iob propositi hanc quæstio-
iustus esse? Deum
& eandem quæstio-
diuersam interp.

vsq; ad Vicesimum sextum
Iob respondet. Primum Elipha
Iob quasi Deum negat, sic
Elipham, & socios esse malos
secundum Baldad, commemorat
soleat Deus multis plagis impios
Iob inferre Iob esse impium, quia nul
Tertius Zophar arguit
quidem, sed non dat, ex quo Iob
Iob est iustus, & impius simul.
Respondet esse impius.
iustus esse ait ex
Elipha & Baldad vertit ipsum Iob
aggrediuntur, eadem opinio
ut hactenus refutantur.

Sed frustra. Sat enim Iob infestis animis [illegible] fi[illegible]ret in summa miseria. Et [illegible] aeternum addit quaestiunculas, [illegible] aeternum quod fuerit [illegible]

Tricesimo secundo vs[illegible] [illegible] tandem Deus ipse coram Iob [illegible] opera sua potentia, [illegible] docere quod minime ab eo sit accusatum [illegible] confessionem Iob vltimam capite penultimo [illegible] & resipiscit ac in integrum restituitur, [illegible] omnibus in exemplum vere poenitentiae. Tertium de libro Iob, in quo habetur de eruen[illegible] accusacrum impatientia, quae [illegible] Deo. Sit etiam gratia Deo in [illegible]

DE PSALTERIO Davidis.

Psalterium [illegible] sonare significat, quia Cantilena [illegible] est vel instrumentum. [illegible] Iob [illegible] Psalterium, quia [illegible] significant solo Deo [illegible] sed & [illegible] quae in Psalmis habentur, [illegible] dicuntur.

Tres [illegible]

Primus [illegible]

DAVID Rucht Prophe

DOMI

...ones Psalmi, quibus ab
... Vs. Miserere mei Deus
... Dominus. Item Domine,
... Psalmi.
... Deo pro beneficijs acces
... Confitemini &c.
... sunt omnes Psalmi, quibus
... Vs: Beati quorum rem
... Beatus vir &c.
... omnes Psalmi, quibus
... ESTAS cum suo regno, ...
... Vs: Domine Deus noc
... Item Domine &c.
... Exaudi &c.
... omnes Psalmi, qui contra
... de mortuum institutiones. Vs: Ego
... & frustra inquietatur. Qui habi
... Altissimo &c. Vs: Cum tribu
... Nisi Dominus &c.
... Item super flumina &c.
... omnes simplices &c.
... Psalterium &c.
... Dabit tibi &c.
... Ad hoste &c.

1. A furibus molestatus.
2. Interficiendi insidiis.
3. Infidis alienum amoribus.
4. Uxore et liberis privatus.
5. Paupertate pressus.
6. Morbis correptus.
10. Inimicis multorum pressus.
11. Omnium habitus.
12. Ab ipsum deorsum, et

Observandum est autem, quod

Observandum est & hoc, David

Cithara pugil, propter hos Psalmos

Cithara dimittatur.

DE LIBRIS SALOMONIS

Proverbia, Ecclesiastes, &

Canticum Canticorum.

Liber Proverbiorum continet doctrinam de

de bonis operibus et moribus, quibus

Christianus instruendus est. Ecclesiastes docet

[illegible] consolationem ... [illegible]
[illegible] & pietate promissi ...
[illegible]. Cantica ... [illegible]
[illegible] actiones, quibus pij
[illegible] magnitudo Deo acceptum
[illegible], unde sunt hæc sustentati.

DE LIBRO PROVER-
bionum.

Proverbiorum præter hoc, quod
[illegible] sententias, quibus docet
[illegible] Dei, & fidem in Deum, pari
[illegible] humana vita, clarissimam
[illegible] nomine Sapientiæ, de
[illegible], quo omnia condita sunt, &
[illegible] Jesu Christo Domino

Dividitur autem hic liber in hunc modum.

[illegible]
[illegible] ad Sapientiam, Disciplinam,
[illegible] & Prudentiam, & pru-
[illegible]

Decimo capite, ad Ezechiam regem in Dei[illegible]

In quarto capite, ad obedientiam erga[illegible]

In quinto capite, ad fornicationem, contra fornicationem & adulterium.

In sexto capite, ad considerationem Dei, contra considerationem creaturarum, Item, ad Iobum[illegible]

In septimo, ad contemplationem coelestium contra Adulterium. Item, prouidentia.

In octauo & nono capitibus, commendat Deum[illegible] *hoc est, Verbum Dei praedicatum. Et hoc vltimo de fide.*

A decimo capite vsque ad vltimum, pertinet sola Propositio seu Sententia, quae multis singulis capitibus multa & varia sint, quae sunt explicanda summaria ostenda.

In primum psalmum sic ad literam[illegible]

Beatus vir, &c. Beatum hominem. Nobilem[illegible] *sanctum. Sed non sanctum, sed beatum. Sanctum*[illegible] *Deum. Sed ipsum non Deum. Sed ipsum non Deum. Sed ipsum non

Proverbia Salomonis filii David regis Israel, quæ scripta sunt in libro Ecclesiastes.

CAPUT I.

Liber Ecclesiastes dicitur,

Ecclesiastes appellatus est Salomon, vel quia congregatus est populus, vel propter sapientiam suam dictus est.

Hic liber in quinque vitæ gradus dividitur, formam et hujus seculi ostendit, quæ vanitatem.

Omnia vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, vanitas vanitatum, et omnia vanitas. Quid habet amplius homo de universo labore suo, quo laborat sub sole? Generatio præterit, et generatio advenit: terra autem in æternum stat. Oritur sol, et occidit, et ad locum suum revertitur: ibique renascens, gyrat per meridiem, et flectitur ad aquilonem. Lustrans universa in circuitu pergit spiritus, et in circulos suos regressus est. Omnes fluvii intrant in mare, et mare non redundat: ad locum unde exeunt flumina, revertuntur ut iterum fluant. Cuncta difficilia quæ non potest homo explicare sermone. Non saturabitur oculus visu, nec auris auditu implebitur. Quid est quod fuit? ipsum quod futurum est. Quid est quod factum est? ipsum quod faciendum. Non est omne memoriale, sed ea quæ

versa,

DE

CANTICORVM.

1. De

I. De natura Dei.
II. De Ministerio verbi.
III. De veritate librorum Spiritus
[illegible]
IV. De [illegible]
[illegible]
V. De [illegible]
[illegible]
VI. De [illegible]
[illegible]
[illegible]
[

... Libri sunt videndi ...

... ad septimum Caput, instituit ...

... Deinde inter bonitatem piorum, ...

... 3. Inhet simplicitatem pie ...

... fidelis ...

... sapientiam, id est, ...

... sapientiam audit, et ...

... Decimum capite usq; ad Decimum ... sapientiam, & exemplo Pa ... beneficijs Dei ... populum, Idq; contra Philistæ ... malevolentiam ponit. ... & detestationem, interim ... Dei.

[illegible] Decimoseptimo [illegible] libri eorum confert [illegible] eorum, cum [illegible] vnde exemplum [illegible] nim de hoc libro, ex quo multa Eccles[illegible] quibus sumus defuncta.

DE LIBRO IESV Syracide.

[illegible] liber [illegible] vocatur ECC[illegible] ETICVS hoc est (ut quidam [illegible] autor) Ecclesiasticus dicendus, multor[illegible] eus tamen inter Canonicos libros non [illegible] catus, habetur propria nomine IESV[illegible] RACIDAE inscribere, ut indicet Pref[illegible] post omnes fere Prophetas in vltima [illegible] homine Christo aduentum veterum. [illegible] dissimus et doctus, ut ait Scholast[illegible] librorum ex plurimorum in locum [illegible] librum ex multorum doctorum hominum [illegible] conscripsit.

Est autem Liber magnus, etc[illegible] multis commendatissimus & vtilissimus [illegible] sunt Paterfamilias discat Pietatem [illegible] tatem et Prudentiam. Qualiter se gerat [illegible] mum erga Deum. 2. Erga verbum Dei. [illegible] Ministros verbi. 4. Erga Parentes. 5. [illegible] xorem & liberos. 6. Erga proprium cor[illegible]

[illegible] 6. Ergo possessionem. 9. Ergo
[illegible] auctore & inventore. 11. Ergo
[illegible] vltima ergo omnes homines
[illegible] de domestica disciplina vocant

[illegible] non possit communi sententia
[illegible] non est liber ordine partium cum
[illegible] ex multorum doctorum libris colle
[illegible] consultorie congestus, quem admo
[illegible] variis floribus suum collegit fa
[illegible] ipsi vere quæ continet, indicare.
[illegible] proverbiales sententiæ congestæ
[illegible] erat existimet, vt hoc nomine Io
[illegible] Salomonis esse videatur.
[illegible] peculiares quasdam antiquum ut
[illegible] vere Deo gratiæ, historiæ canti

[illegible] præcepta, piæ aliquot orationes & hymni
[illegible] Deo fundit & canit.
[illegible] extremo quibus beneficijs Deus populum
[illegible] dignatus, quibusq; multis laudibus
[illegible] eum, indicat.
[illegible] liber est diuinæ sapientiæ refer

LIBRIS PROPHE-
tarum.

Reliqui libri PROPHETARUM

Summa doctrinæ Prophetarum

Primùm quid docent de futuro regno Ch

Deinde multis exemplis & historiis

præcepta. 3. Consolantur

consolationis, & futura annuntiant.

Ministerium Iudæorum, quam formi

Tum.

Est autem IDOLATRIA

Definitio, quando populus colit D

num, non secundùm verbum & mand

sed secundùm suam vanam quam voca

tum, Prædestinatus. & 17. Item,

Item Osee 2. Vide ibi opus pro

Deut. 12.

DE LIBRO ESAIÆ, Prophetæ.

ESAIAS inter Prophetas, qui

post Davidem extant, unus est

STO, non solum fide, sed etiam pr

sanguine. Vocat enim Christum Petru

um, Zephet. Cognat vnem, Amat Pa

saiæ, fuisse fratrem Regis Amazia, i

nèo Christus est. Deinde scripsit de Chri

[illegible] plures conciones quam alij
[illegible] Esaiam plenissime scripsit ac Matthæus
[illegible] Ideo magis Euangelista
[illegible] dignus esset.

[illegible] tempore transmigrationis
[illegible] sub Vzia & Ezechia
[illegible] Osea Joel. Amos et Abdia
[illegible] centesimo quarto Millesimo
[illegible] prophetarunt vixit centum

[illegible] autem liber Esaiæ Prophetæ pri-
[illegible] Legales & Euangelicas &
[illegible] Ezechiæ Regis. 3. Exhortationes
[illegible] Gentes. 4. Consolationes. 5. Orbis
[illegible] ultionem.

[illegible] autem in libro Esaiæ Sexagin-
[illegible] sex capita, quæ sic dis-
[illegible]

A principio vsq; ad 13. caput, agit cum Iu-
[illegible] inter eos reprehendendo, nunc cum
[illegible] præsentia Prophetando. Peritura
[illegible] rebellando mala minatur. Respiciens
[illegible] præterea de Christo promissiones, eas
[illegible] prophetat. Quam partem claudit Ora-
[illegible]

De sequenti vero capite vsq; 24. erumpit
[illegible] & solatia ea contingentia & pollicet

...ctor, vbi nominatim perstringet. I. Ba... ...et. II. Philistæos. III. Moabitas. IIII. ...ssenos. V. Ismaelitas. VI. Ægyptios. ... Tyrios. VIII. Sidonios, vtpote mala... ...cum vicinos, idolatras & populo Dei ... ...ssos, quibus denuntiaturus & ... ...de malo vaticinatur: Nec interim ne... ...nuisset fattas Genitibus ad fidem ... ...de.

III. A Vicesimo quarto vsq; ad 36. ... Iudæos, quibus iterum dura contiona... ...per illorum incredulitatem. Monstrat ... ...pebæ Synagogæ & impijs Iudæis capti... ...& alia infortunia, quod à pœnitus à Deo ... ...tur. Pios verò & probos consolatur, q... ...us sit reliquias & pusillum suum gregem ... ...turus. Interim non omittit gratiarum ... ...nes pro Euangelio vendendo in nouo Te... ...mento.

IIII. A Tricesimosexto vsq; ad Qua... ...sum caput, vexitat Historiam Ezechiæ ... Iudæ, quem, vtpote parum ... ...Deum, & contrà impium Regem Assy... Senacherib, & morbo periculosissimo ... ...sem, exanduit.

V. A Quadragesimo capite vsque ad ... ...sterum agit cum Iudæis, quos illorum incre... ...dulitate & idolatriam acriter reprehen... ...nauit

captivitas in Babylone futuras, cum
interim multas egregias Prophetias
de regno Christi, de Ecclesia con
gregatione Gentium, in medium
subiungens Euangelium, repre
sentauerit per Euangelium, vt ver
sus quem Propheta dici possit,
ad Esaiam.

LIBRO HIEREMIAE Prophetae.

HIEREMIAS filius Helchiae sacerdotis,
prophetare decimotertio anno regni
Iosiae Regis, & Sacerdotes & Populus
Israel habent, dogec inuentus fuit liber
legis in domo DOMINI ab Helchia,
Hieremias. Tunc Rex pia inductus visio
ne Deum sequutus est, & idolatriam extir
pauit, vt posterius liber Regum cap. 23. ter

Hieremias vero Hieremias à decimotertio
anno vsq; ad captiuitatem Babylonis
scribit. Prophetauit autem de Ber
nicia, & ruinitate vrbis Ierosoly
mae, & templi captiuitatis fore septua
genariam praedixit. Vbi nobis obseruandum
quod quanto grauius accelerat poena, tanto
grauiores fiunt impij, quod ap
paret

de captivitate Babylonica, &
... quibus & DEVS Pro...
... consolationes, & Prophetæ popu...
... laborandum consolatur...
... usque ad quadragesimum hinc...
... duce et calamitate Prophetæ...
... promissiones de reditu et...
... Christo, &c. populo Iudaico, et...
... rebus minatur extrema, nempe...
... et omnia mala, quæ per hoc exege...
... Deus ipse significat, se velle sae...
... clearum contra suum populum...
... Iudæis affligere populum suum...
... et horribilissimum, felices Dei...
... se cum suo populo, sed contra suum

... Pseudo Prophetis et
... qui decipiunt Principibus &
... populo, secundum verbum

... et historiam de Zedechia re...
... contra verbo Dei confugiebat...
... sic etiam accidit et cuique fi...
... damnatæ, quæ est merces Pe...
... Iudæorum, capite VI. ad finem...
... de vera, quod felices Deus...
... libros et servat, Quod Deus ve...

ruit ipsa verba, Et quæ verba sit
sequens pars. Deinde præter admonitiones ad
dens in Ægypto, & consolationem, qua B
ferebam suum Hieremias consolatur,
subjungens omnes Gentes, Ægyptios, P
os, Moabitas & alia regna. Deinde
gnum Babylonis, per Medos & Persas
endum.

Postremò claudit librum historia de
me Jerusalem, & populi in Babylonem
ne, ut videas unumquemq; Dei consen
quæ fuerit pœnitentiæ ejus, quo contempto verbo
non emendans vitam suam, nec agens pœ
stiam. Tantum præmitto de Jeremiæ libris.

DE THRENIS SEU LAMENTATIONIBUS HIEREMIÆ PROPHETÆ.

IN hoc libello, quem inscribunt THRENOS
id est, Lamentationes Hieremiæ, deflet
phetæ vastationem Jerosolymæ & Regni
& populi miseram captivitatem, quam
imprecationibus aut prædictionibus futuræ
ro propter populi contumacissimam &
venturam. Deinde verbi promissi

[illegible] Thren[illegible] [illegible]
[illegible] versus incipiat ab Aleph, [illegible]
[illegible] Tertius à Gimel, & [illegible]
[illegible] Alphabeticis [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] quinto capite, [illegible]
[illegible], [illegible] repetitionem Alphab[illegible]

De [illegible] populi
er regni Iudaici.
De negligentia Pra-
phetarum
De misericordia Dei.
De destructione Tem-
pli, [illegible], & aliis
malis populi Iudai-
ci per peccatum
commissis.

cum plena
diu conque-
ritur.

LIBER BARUCH.

[illegible] Din Gabaonæ:
[illegible] Canonicis.

[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

Prophetæ.

maret

modò Prophetiam Ieremiæ, vel aliquis
lectetur.

Diuisio summaria Prophetiæ
Ezechielis.

A PRIMO capite (vbi etiam [illegible]
Quadriga visionem, de Christi regno
quatuor euangelia. Mundi dilatatio, quam
EZechiel a Domino [illegible]
ne, quæ durat vsque ad quartum [illegible]
tur in hac vno potissimum vsq; ad
simum capite, quod [illegible]
[illegible]
sabyma [illegible]
[illegible]
præsidibus possum esse. Interim
præsidiones de reditu in veterem Iudæ

Porrò ostendit Prophetam, Primum
II. Persidem. III. Scelera. IV. Sup
V. Captiuitatem Zedechiæ Regis
duces, Interdum per Visiones, vt cap.
Denique per Figuras, vt cap. 4. Nunc
lationes, vt cap. 12. 17. Itemque Enig
cap. 17. Nec non per Carmina, vt cap.
per Allegorias, vt cap. 23. 24. Interdum
phetiam & manifestas prædictiones &
tiones, vt cap. 6. 7. 11. 14. 16. 20. 22.

A VI. capite vsque vsq; ad 24. Grauis
dam regem Victus [illegible]

...insultabant Iudeis, fœminæs ili...
...& quod Vnum Deum colerent,
...multis sicut alij Prophetæ aliquo...
...ne generalem cursum aperiunt
...multa ferme cum imperarum fu...
...eorum oppressio apparet, & eccle...
...cum thoræ meritis, confusio

...contra quas prophetat, scilic...
...II. Moabitæ. III. Idumæi. IIII.
...V. Tyri, cap. 26. 27. VI. Sido...
...VII. Ægypti, cap. 29. 30. 31. 32. Qui...
...tertio generaliter...
...tentiam, Tuba sonante ejus...
...Vetus.

...secundo capite vsq; ad quadra...
...matter malorum posterorum castigationum...
...exprobrationem, pulcerrime de...
...Corinthi, & qui tyranni erunt...
...Regno Christi futuri sunt, nimis...
...M A G O G (id est, Tunc...
...interpretationem) vaticinatur.
...exempli paradigmatis seu similitu...
...cap. 37. de ossibus aridis, duplici...
...reformatione corporum.

...quadragesimo capite vsq; prophetat de...
...Hierusalem, & dimissione terræ se...

...cundo

DE LIBRO DANIELIS Prophetæ

...illo omnia regna mundi ...

...ferendum est, Danielem ...
...esse ad antiquos illius ...
...nascentem ecclesiam ...
...historias, & fabulas Daniel ...
...nem Ebraicum servamus, ...
...testimonium habeant in sacris ...
...Daniel sit istorum libellorum ...
...matur in correctionibus Bibliæ ...
...et, & sensum per se permanet, ...
...utilitatem ad ædificationem. ...

...Daniele.

...2. 4. 7. 8. cap. ...
...2. 7. cap. ...
...es, 2. 4. cap. ...
...8. 10. cap. ...
...8. cap. ...
...9. cap. ...
...& 9. cap. ...
...ationem, 2. cap. ...
...9. 11. 12. cap. ...

DECIM CAPITA DA-
...ab exemplum sic discer-
...nuntur.

...præter historiam de Da-
...Susanna, & tribus pueris in ...ula Regis Ba-

Liber iste exhibetur egregium exemplum
tus in Daniele, quomodo vixerit
In secundo refertur Regis
interrogationem a Daniele
alios, inter quos I. Res Babylon
Persarum. III. Graecorum. IIII. Ro
sub quibus omnibus Iudaei afflicti

In tertio capite describitur Idol
gis (post defectionem) impietas, tr
liberationis trium Puerorum ab ig

In quarto capite describitur
um de Arbore, qua regnum Bab
punitur pena superbae Regis, et
post poenitentiam actam recepta
condonata.

In quinto capite describitur
rannus Balthazari Regis filii Regis
moser, in abusione sacrorum vasor
poena quae illius tyrannidi quod
vita privatus sit.

In sexto describitur Daniele
impiorum vindicta sub Dario
tum.

In septimo videt Daniel somn
iner Bestiis, quibus quatuor
runtur.

In octavo videt aliud somnium
ne sub impio Antiocho, Alexandri
cessore.

de ordo pro liberatione Iudæ
Babylonica, qui est initium se
Messiæ per Angelo Gabriele
de septuaginta Hebdomad
singulare quidam de Angelis
malos Angelos pro defensio
agere negarunt pugnare
ationem ordine de mu
principio, sub quibus Mes
quam Messias venire, essi
quod Darius ultimus Rex Me
ste interfectus. Deinde
regnum Græcorum, se in
, ut, & ultimus I. I. Sy
Græcum. Postre
nibus prælio Pyrrhum de pe
afflixerit, donec à Iuda Mach
arceretur.
patrocinatur (sexto nomine
) sub nomine Antiochi de
quemadmodum et Paulus 2.
hunc interpretatur. Porrò per
Christi intelligit non solùm Pap
regnum Turcicum seu Mahom
Ecclesia Christi sub finem mun

CANTICVM trium puerorum
...
Historia Susannæ consolatoria
...
Historia Idolo Belis
...
Historia draconis
...

I. OSEAS.
II. IOEL.
III. AMOS.
IIII. MICHEAS.
V. SOPHONIAS
...
VI. IONAS
...
VII. NAHVM.
...

Prophetæ decem Tribuum Israel.

Vaticinatur contra Ierusalem.

...ctus Babylonem. 6

...ctus Edom. 4

...Populum ad reædificandam civitatem vrgebant. 11 12.

Alibi aliter.

...EAS	Achab	Regis
Sub	Iorabo	hus II
...ABDIAS	eum	rath.
...SAIAS	Sub Vsia er Io	
...OSEAS	Zachia regibus	
...OEL	Iuda tempore	
...AMOS	migrationis Ba	
...ONIAS	eum Thabeam.	
...AHUM	Paulò post sub	
...ABACUC	Manasse rege	
...HIERE.	Iuda, an. 716.	
...EZECHIEL	Instante migra	
...ABDEM	tione Iuda, an.	
...DANIEL	663. In ipso	

...Iuda anno 598.

...Post populi reditum ex Babylone 590.

IN LIBRO OSEAE Prophetæ.

Occ. dicit filiis [illegible] & legitimæ [illegible]
Deo dicitur, filii [illegible]
Servum illius, vt sis, vbi [illegible]
Ministrum vocabit Abrahæ, vt [illegible]
informationem vixisse sentiamus.

In multo contemptum suarum, [illegible]
Dominus Deus noster in [illegible]
[illegible] misericordiis, [illegible]
eisdem eos Daniel Regis [illegible]
Dauidis [illegible]

[illegible] Mosis [illegible]
vitiosa [illegible] (inquit) MORTVVS
ORTVS, ERO MORSVS TVVS [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]

Prophetæ.

Israël, fore vt Israëlitæ in Assyriam abd
ctur. Inscribit enim Assyriæ imperio
genere. Hoseæ tem., depositionem simu
fructum, sobrem, per Ephraim, Israëlem
cibilis, & Rebigneum, indicans Israël
gnum esse, punctum ab Assyrijs depop
vastandum.

Explicat 2. & 3. postquam Reg. Assy
summum interitum prædicit, adfinem vsq
sti Regno, de Spiritu sancto, & de celesti
salem positurum.

Quod autem VALLIS IOSAPH
venerunt in vltimo capite, non tam de
Ecclesiæ videtur sentire (quamvis
ibi verbum habet) quam de Ecclesia Chri
ad VALLEM IOSAPHAT (hoc est)
ges iudicaturus est peracturus, & vt
pœnitentiam per verbum Dei, Spiritus
vnam iugulo dimittendam de peccato.

DE LIBRO AMOS.

AMOS ab auctore sui iuge nomen hab
plen, quam alij Prophetæ, ornatu
sua mouent singulari vehementia. Hic
ctum librum reprehendit Israëlitas, &
sur in eos, tametsi peregrinus apud eos
matus in tribu IVDA, non filius Prophe

Septimus quoque Visionem
visiones, quas vidit contra Regnum
De examine oculorum
De
De regula super
rum impio Amalia Succedat
fortunatum infortunatum. Deinde
dantium anarchiam
In
Quod autem in primo capite de
Quatuor peccata
nem & multitudinem adeo
ejus finem intelligit. Tria
facient
Explicit.

DE PROPHETIA

Audite.

Audite
Israel

Mysterium Regni. Exemplo Esau, odio habuit fratrem, ex quo [illegible] benedictionem Primogeniturę, posteritas eius odio habuit posteritatem Iacob, hoc est, Israelitas, et vbicunque ipsis insultat, omnibus eorum hostibus, atq; eos perfidiam meminit, ostendit Psalmus 137. Memento DOMINE filiorum Edom in die Ierusalem, dicentium, Vastate, Vastate omnia, [illegible] eius.

[illegible] Nomen Capitis, cuius [illegible] hoc est.

Prædicit interitum Edomitæ.

Consolatur Iudæos.

Ostendit salutem esse in sion. Transeuntibus nullum omnino respectum habendum docet. Docet colendam esse Dominum [illegible] PROPHETA.

Abdias significat, Vir seruiens, vel seruus Domini. Et sub hoc nomine Propheta Prophetarum scripsit vltimus, vt dicit Hieronymus in [illegible] Iuxta

Ex tribu Zabulon. Dominicum adventum
loquitur, qui per Galilæam primo loco
ante Hierosolymam Prophetatum, quæ
quæ est in Hephet.

Ex tribu autem GAD HEPHET
fuisse in tribu Zabulon, vt Ioseph
Iudæus, & non Ethnicæ vidua fuisse
Hetim, cuius sit mentio Lucæ quarto
decimo de Tyro & Sidonia.

Iam vertitur autem in Assyriam, pro
tus contra ciuitatem Ninuen, quæ fuit
tissima, nec non etiam Regni Assyrio
tropolis. Vnde licet animaduertere, D
non solum Israelitarum, sed Gentium
nus dolisse.

Celebre est etiam apud Matthæum
in Israel locum fuisse regno Christi mi
Septuaginta, vbi dicitur: Conuertio
adulterę signum quæris, & signum non
ciuis Ionę Prophetæ. Sicut enim fuit Io
uentre Ceti tribus diebus, & tribus
Sic erit Filius hominis in corde terræ,
bus & tribus noctibus.

Quatuor deinceps sunt capita

Reprimo vaticinatos fatis disserta Ie
tur, quæ non de Iona in corpore ceti

piſce abſorpta, &c. In Verbo
ribuit in profundo Maris hoc ſa

deſcribitur Canticum ex eruct
ad Deum pro Redemptione.
ſignificat, quod animi ex tene
ra, omni hora vitæ ſuæ fiveat
Ex opus Domini qui ſolus ac
, terra, mare, & omnibus abyſ

habemus præclarum exemplum
Ninivitis, omnibus peccatoris
Vbi ſeorſum hæc obſervanda
modo prætereunda. 1. Quod Deus
Deum. 2. Quod Deus ſit pos
ſuſus. 3. Quæ ſit pœnitentia. 4.
ſummum formam ad agendam pœ

deſcribitur hiſtoria de Ninivi
ſuæ fidei teſtificum voluit,
præcedarum, &c. eſt magna dorm
& carnalitas, etiam in Sanc
ſuſcipiendis & clementia
verè agentes pœnitentiæ
& Ninivitis mirabil

DE

Prophetæ.

MICHEAS [illegible]

[illegible] Prophetæ, [illegible]

[illegible] Contra Reges. 2. Contra [illegible] Caput Sacerdotes. 4. Contra Pseudo[illegible] tem in Iudæa, quam in Israel. Et prædi[illegible] tionem eorum, qui verbum Dei abne[illegible] sine timore Dei vana secuti sunt.

In hoc autem præcipue celebrat [illegible] non solum promittit Christum venturu[illegible] sed etiam Christum beneficia Regni [illegible] etiam nomen, & locum Nativitatis [illegible] BETHLEHEM EPHRATA, [illegible] nime parvulus, & multibus Iuda, [illegible] egressus, qui sit Dominator in Israel, [illegible] locus esset Matth. 2.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Psalmis, nisi prius [illegible]
credentes consolatur: per [illegible]
sequentis veri sui Pastoris, Domi[illegible]

[illegible] quanta sint egregia promis[illegible], de regno Christi per [illegible] in universum or[illegible]

[illegible] superbus nunquam populis impera[illegible] reprehendit. Nihil super [illegible] quamvis suo tempore fluctu, con[illegible]

[illegible] promissionem de regno [illegible] mutando, & postea per Ab[illegible] Gentes dilatando, damnat ab[illegible]

IN ABDIAM PROPHETAM

Prophetæ.

[illegible] consolandi nomen habet. Con[illegible] afflictos Israelitas, per hoc [illegible] Dominus vaticinatur, qui populum [illegible] afflixerunt & exacerbarunt. Quem [illegible] non potest habere, quam eum [illegible] Rege Nabum prophetante? [illegible] Nineven, quæ post

possunt discerni.

In primo capite generaliter de regno

In secundo specialiter adfutura

In tertio quasdam prophetias

mus. Assyriorum horrenda scelera, quae

mus genera sunt, Fornicatio, Latro

Mendacium. Fornicatio, scilicet ab

Dei seu in falsa doctrina. Latro

sis gentibus et civitatibus

pompam tantum destinatis. Mendac

crudelibus et alienis.

Finis huius partis est confu

rum, quibus antiquis praedicationem

haud dubie respicimus ad tempus nostr

ac sine Evangelii Christi quando pa

dicta est praedicare per ipsum Christ

fides.

DE PROPHETIA HA

bacuc.

HABACUC, amplectans

Hebr. sicut enim

...dios, pectus pectori, cor cordi inno...
...plexu, dum eos consolentur, ita...
...lum Iudaicum complectitur, &...
...ctatur, atq; vt in aduersitatibus ...
...sus, hortatur, ita vt Diuus Paul...
...primo praeclaram huius Habac...
...allegauerit ex secundo capite:
IVSTVS EX FIDE SVA VIVET.

...Habacuc Habacuc cum Hieremia, ...
...captiuitate Babylonica, quando...
...vt Propheta Iudaicum, primum ...
...deinde & contra Babylonios ...

...fuisse Habacuc, qui raptus ...
...Danieli in lacum Leonum detulit, ...

...sunt Capita quae sic dis...
...cerni possunt.

...capite partim contra Iudaeos va...
...existens Legis concionem conso...
...quae in secundo capite sic ...
...tiam Babyloniorum maximam ...
...Partim a Deo pio expostulatio...
...vt liberato populo suo sumat de ...
...Babyloniorum vltionem.

...capite subiungit Euangelicam ...
...promissionibus diuinis, &

promissionem de aduentu Messiæ citò venturi, sed interim firmæ fide expectandi.

In tertio prophetat de interitu regni Babylonici, præmittens Diabolicam arrogantiam regis Babylonici contra Deum, & iniustiarum collectionem contra proximum, quæ duo horrenda latrocinia, scilicet, spoliare Deum sua gloria, & homines suis bonis.

In quarto, præmissa gratiarum actione & longa beneficiorum Dei commemoratione, eadem orat, vt regnum Babylonicum diuinæ maledictioni sit obnoxium, Nisi quòd in fine sui lætus Iudaicum populum consolatur.

DE PROPHETIA Sophoniæ.

SOPHONIA Dei arcana significans dicitur, non inconuenientes nomen Prophetæ Dei, qui videt arcana Dei, hoc est, Euangelium & regnum Christi æternum promissionibus, figurationibus & reuelationibus Propheticis sub temporis plenitudinem inuolutum. Quæ de causa Paulus & Mysterium nominat, Romanis vltimo.

Titulus in primo capite, quis fuerit Sophonia, ex quibus parentibus natus, & quo tempore vixerit, ostendit. Fuit enim coætaneus Ieremiæ Prophetæ, & eadem fere, quæ ille, sed

[illegible] prophetauit, Nimirum vro
[illegible]babylonitanæ vastationem, nec non hos
[illegible] totius regni Iudæ interitum, & Iudæo
[illegible]rum liberationem. In summa, pro-
[illegible] populis Iudæis interitum per vicinas
[illegible] Iosis Gentibus exterminium per alias
[illegible] credentibus Iudæis liberationem per
[illegible]scitum.

[illegible] tantum sunt Capita, quæ fer
[illegible] discerni possunt.

In primo capite criminatoria concione mi
[illegible]dem interitum ac deuastationem regni
[illegible] per Regem Babyloniæ venturam pro
[illegible]pter impietatem & auaritiam Iudæorum pro

In secundo Iudæis pœnitentiam prædicat,
[illegible] vicinis gentibus, Moabitis, scilicet, Amo
[illegible]nitis, Philistæis, Assyrijs & Niniuitis interi
[illegible]turam. Postremò spem facit iisdem gen
[illegible] quod regni Christi participes fiant, indi
[illegible]cans Deum in Insulis gentium adorandum esse.

In tertio capite partim impœnitentes Iu
[illegible]dæos grauiter obiurgat ac reprehendit, partim
[illegible] clarissima concione de Christi Regno in to
[illegible]tum mundum propagando, Iudæos consola
[illegible]tur. De Primatibus in religione & politia in
[illegible]quit: quod quia sunt Principes, honorandi sunt

ve Principes, sed interim tamen arguendi & peccatores.

DE LIBRO HAGGAEI Prophetæ.

HAGGAEVS festinitate & gaudio [illegible] habet. Is post captiuitatem Babylonicam sub Dario Hystaspe prophetauit, & populum ad reædificandum Templum serio tandem vrgebat, vt cultus Dei rursus instituueretur. Cum præsertim huius secundæ domus maior sit futura gloria, nempe ad quam Dominus Israel, ille verus Messias, in propria persona venturus erat, quod admodum scribit & Malachias.

Duo tantum sunt Capita.

In primo, populi ingratitudinem & [illegible] eius reprehendit, atq; ipsi simulatam minarum, imo & infortunium & egestatem, qui propriam modo quidem magnificè exædificari curauerunt, ad Templi vero reædificationem nihil contulerunt.

In secunda sunt eadem comminationes propter eandem causam, Simul etiam promissionem, quod Christus ipse Templum secundum sua præsentia, doctrina & miraculis ornaturus sit, & illustraturus.

DE

LIBRO ZACHARIAE.

ZACHARIAS, qui à memoria divina [illegible] habet, inter novissimos Prophetas [illegible] eodem tempore cum Haggæo Pro[illegible] post reditum ex Babylonica captivitate. [illegible] quoq; idem argumentum cum Haggæo, [illegible] instans & urgens, ut Templum reæ[illegible] ædificetur propter Christum, qui brevi ven[illegible] esset ad Templum sanctum suum. Ideo [illegible] prophetat de pompa Christi, quod in [illegible] pullo Asinæ sit petiturus Hierosolyma[illegible] quod factum est, paulò ante ipsius passio[illegible] ferè die Palmarum. Deinde prophetat et[illegible] ipsius venditione pro triginta argenteis, [illegible] Iudam proditorem facta est. Item, de [illegible] lateris ipsius, quem locum allegat [illegible] Iohannes.

Habet interim obscuras aliquot visiones, [illegible] adumbrantur mysteria Christi, quæ tan[illegible] impleat per effusionem Spiritus gratiæ & [illegible], cap. 12.

Sunt autem quatuordecim Capita, quæ sic à se invicem possunt discerni.

In primo capite, præter exordium, in quo [illegible] manifestè Iudæos ad pœnitentiam hortatur, Ea

præter orationem Angeli pro Ierusalem, sunt tres visiones. 1. De equis rufis, 2. De quatuor cornibus. 3. De quatuor fabris lignarijs. Quibus & Iudais pacem vaticinatur, & eos ad reædificandam ciuitatem Ierosolymam hortatur.

In secundo capite primùm est visio de Funiculo mensorio, qua populum denuò ad reædificandam Ierosolymam hortatur. Deinde sunt egregiæ promissiones de regno Christi, & de diuina præsentia, atq; protectione piorum, adeòq; de vocatione Gentium, vnde populum ad gaudendum & iubilandum hortatur.

In tertio cap. primùm est visio de IOSVE summo Sacerdote, in ipsius consolationem, & Ciuitatis reædificationem. Deinde rursus promissiones de Christo, quem & Germen propter Euangelium & Fidem, atq; angularem lapidem propter Ecclesiam nominat.

In quarto capite descripta est visio de Candelabro aureo, in consolationem ducis Zorobabel, & adhortationem, ne à Templi reædificatione, metu hostium, deterreatur.

In quinto capite descripta est duplex visio, scilicet, de Volumine volante, hoc est, de Literis & Sigillo. Deinde de Ephi seu modio, quibus Pseudoprophetarum aduentus in Iudeam ab Angelo nunciatur,

In

In sexto capite descripta est visio de quatuor
quadrigis, quibus adumbrari videtur Re-
gnum Euangelium Christi, quem hic quoq;
Filium est, Germen vocat in vniuersum or-
bem prædicandum.

In septimo & octauo sunt conciones &
obiurgationes contra Hypocrisin Iudæorum in
templo rerum. Deinde hortatoriæ admonitio-
nes de templi reædificatione. Postremò consola-
tio de regno Christi.

In nono & decimo sunt Prophetiæ de ad-
ventu Christi, & humilitate Regni eius, per
quam fecit eum sedere super Asinam. Deinde
de expeditione Alexandri Magni, qua Deus por-
tas Iudæis aperuit, vt intraret Rex gloriæ, cum
suo Euangelio.

In vndecimo, duodecimo & decimotertio
eadem prophetia, & quidem grauissima,
de passione Christi, fore vt traderetur Gentibus.
Item de desolatione populi Iudaici propter
incredulitatem, & de Euangelio inter Gentes
prædicando, postquam percussus fuerit Pastor,
hoc est, post passionem Christi.

In vltimo capite sunt adhuc duæ prophetiæ,
quarum altera Synagogæ totiusq; cultus Leuiti-
ci reprobationem, Altera tentationes & victo-
rias Ecclesiæ continet.

DE LIBRO MALACHIÆ Prophetæ.

MALACHIAS, qui apud Ebr[æos] angeli nomen sortitus est, vltimus inter Prophetas habetur, vtpote proximus ante CHRISTI aduentum, quem iam in foribus esse, & IOHANNEM BAPTISTAM (ELIÆ nomine) Christi præcursorem futurum dicit.

Virum hic Malachias fuerit Esdras, quidam opinantur, incertum est. Hoc verò certissimum est, quòd egregias sententias habeat de Christo & Euangelio, quod vocat MVNDAM OBLATIONEM IN VNIVERSO MVNDO.

Sunt autem quatuor Capita, quæ fic possunt discerni.

In primo capite nunc Iudæorum in genere, nunc seorsum Sacerdotum auaritiam & negligentiam reprehendit. Illos quidem, quòd ea quæ immunda sunt, & ad sacrificia nihil valentia, offerrent. Hos verò, quia DOMINO offerrent immunda: Mox in ipsis comminationibus de Regno Christi, & oblatione munda, id est, Euangelio concionatur.

In secundo capite pergit reprehendere & vehementer obiurgare Sacerdotes, admonens

[illegible] quod tam sanctum est, vt Angelo [illegible] nomen ei adscribatur. Deorsum quoq; inuehitur [illegible] qui male tractationis ab Vxoribus [illegible] adducens exemplum Abrahæ, quod [illegible] non temerè imitari.

Interim præmittit vaticinium de præcursore Christi, pariter & de vtroq; aduentu Christi carneum scilicet, & ad iudicium. Deinde [illegible] obiurgat Iudæos, propter ingratitudinem [illegible] ministerium Verbi.

In quarto subiungit vt breuissimam, ita [illegible]simam adhortationem ad verum timorem [illegible] gaudium & consolationem, Impijs verò [illegible] & interitum annuncians. Nos itaq; [illegible] admonitionibus obediamus, & Deum timeamus, secundum Domini nostri Iesu Christi [illegible] hilari animo expectemus, attollentes [illegible] nostra.

Tantùm de Prophetis & libris Prophetarum, ex quibus doctrina noui Testamenti confirmatur, & Prophetarum sententiæ, tàm à Christo ipso, quàm ab Apostolis in testimonium [illegible]. Sint igitur nobis propter dulcissimas [illegible] consolationes commendatissimi.

DE LIBRIS MACCABÆORUM.

Libri Maccabæorum à Iuda Macchabæo nomen habent, propter ipsius egregia facinora, quæ in his libris describuntur. Est autem summa historiæ veteris Testamenti, de rebus Iudaicis gestis ab Alexandri Magni temporibus usq; ad CHRISTVM, quando populus Dei iam non Reges & Prophetas seu Principes, sed Pontifices habuit. Fuerunt enim in veteri Testamento quatuor potestates in isto electo Dei populo, scilicet, 1. Potestas Patria. 2. Potestas iudicum. 3. Regia. 4. Pontificia potestas. Has quibus omnibus in Nouo Testamento, regnat solus CHRISTVS, qui primum est Pontifex futuri seculi. Secundò, Iudex viuorum, & mortuorum. Tertiò, Rex Regum. Quartò, Æternus Pontifex.

Porro libri Maccabæorum inter Apocryphos, & non inter Canonicos libros numerantur, tametsi primus, quem sanctus Hieronymus Ebraicum se reperisse testatur, dignus esse videatur, qui inter Canonicos computetur. Præsertim cum sit illorum, quæ Daniel capite duodecimo vaticinatus est, verissima descriptio, nempe de persecutione Iudæorum per Antiochum.

Diuiditur autem primus Liber in quinque partes, iuxta circumstantiam personarum. Duæ sunt in hoc libro quinq; personæ illustres, quæ

...ta pro maiori parte historico ordine ...t, vt sunt: Primo Matathias, Se... & Simon, fratres Iudæ Maccabæi. ...annes Simonis filius.

...a capite vsq; ad tertium, & Anti... (quem radicem peccati Scriptura vocat) ...a atq; crudelitas notatur: & Matathiæ ...tis, atq; filiorum eius Zelus & constan... ...ribuntur, vt sit perpetuum verbo mini... ...emplum in persecutione.

...tertio capite vsq; ad nonum describun... ...ria facta Iudæ Maccabæi, vt Bella, Vi... ...purificatio Templi, Confœderatio cum ..., & variæ conflictationes cum vicinis ..., & earum Principibus, quos expug... ...fugando vel interficiendo eos, quæ ...hic ordine sequuntur.

POLONIVS TRON ORGIAS	Interfecti, cap. 3.
TESIAS TIMOTHEVS	Fugati, cap. 4.
cum Ammonitis & Galeenitis. ESAV.	Debellati, cap. 5.

7. An...

4. ANTIOCHVS Antiochi Tyranni mortui filius fœdifragus cum suo principe LYSIA, & ipsorum Elephantis. } domum demissi. cap. 6.

8. ALCIMVS Iudæus, rediens ad Demetrium. } Cap. 7.

9. NICANOR interfectus. }

Tandem IVDAS ipse post confec... nem cum Romanis factam, cap. 8. fuctu... bello, quod Iudæis ex mandato Demetri... mortem Nicanoris per Bachidem & Al... Demetrij Regis Principes, illatum est, ... O Ducem pijssimum, ex in religione Iudaic... stantissimum Heroa, gentisq; suæ propug... rem ac defensorem fortissimum, qui tande... vera confessione prostratus, fortiter ... gloria Dei vindicanda.

A nono capite vsq; ad caput 13. descri... Historia IONATHÆ fratris Iudæ M... bæi, cui negocium fuit cum vtroq; Dem... cum Bachide & Alcimo, de quibus vi... obtinuit, fratris sui Simonis adiutorio. D...

...ibus iuniorie Demetrij, donec a
... per dolum interfectus eſt, præclarta
... religione & vero Dei cultu.

... decimoterrio capite vſq; ad ſedecimum
... hiſtoria Simonis, fratris Iudæ Mac
... Ionathæ. Fuit autem Simon pacificus,
... ipſe per dolum in conuiuio trucidatus

... vltimo capite poſt interfectum Simon
... ceſſio filij illius IOANNIS ad ſu
... deſcribitur.

SECVNDO LIBRO Maccabæorum.

... liber Maccabæorum eſt pro maiori
... tio eorum, quæ ſunt deſcripta in
... præſertim quatenus ad Iudam Mac
...

... quindecim Capitib. quæ
... ſic diſcernuntur.

... primus ſeptem capitibus deſcribitur aſſe
... Iudæi, tam per inſidias & pro
... Simonis eiuſdam, quam per crudelem
... Antiochi eundem, vbi non tantum Iudæ
... qui tum foris vitam agebat in deſer
... prædicatur, ſed etiam ſeptem
... cum matre ſua, Martyrio co
...

In

In octauo & reliquis Iudæ Maccabæi fra-
ctis fatis repetuntur, vsq; ad finem libri.

Tantum de libris Maccabæorum, adeo &
veteris Testamenti libris, scilicet, L
ibus, Historicis, Doctrinalibus & Prop
cis, qui omnes computati numero sunt
ginta & octo, tam Apocryphi, quos
quam Authentici, de quibus Christus Iohan
loquitur, inquiens: Scrutamini Scripturas.

Finis Librorum veteris Testamenti.

DE LIBRIS NOVI Testamenti.

NOVVM TESTAMENTVM
tinet libros, qui post reuelatum
scripti sunt, partim Euangelicos, partim
Historicos, numero viginti & septem, etiam
mos computando, qui vnicum saltem c
tum continent, vt Epistola Pauli ad Ph
ses, Iudæ & Iohannis duæ posteriores.

DE LIBRIS EVANgelicis.

LIbri Euangelici sunt quatuor, nimir
quatuor Euangelistis, Matthæo, M
Luca & Ioanne, scripti. Et dicuntur Eua
bri

...sersum Iesu Christi Euangelium ...ipsit, lætum nuncium de gratuita re... ...ctorum propter Mediatorem Chri... ...ndam.

LIBRO MATTHAEI.

...rum, primus inter Euan... ...Euangelium scripsisse fertur: nem... ...ascensionem Christi, ita primum ...ipsos locum obtinet. Sunt autem hæ ...Euangelicæ historiæ principales. ...primo capite vsq; ad quintum præmit... ...qui exordij loco, non solùm ea, quæ pert... ...Genealogiam & Nativitatem Christi, ...narratio personarum in generationibus, ...eor vsq; ad Christum. 2. Revelatio fa... ...3. Magorum aduentus. 4. Tyranni... ...Sedetiam. Iohannis Baptistæ vita & ...ctet non Baptismus & tentatio Christi, ...m prædicare incepit, & discipulos vo...

...primo capite vsq; ad octauum describi... ...Christi, quem habuit in monte coram ...de, ubi veré legalis concio, qua ceu tecto ...fundamenta, præparauit eos ordine ad ...dij ministerium. 1. De beatitudine & ...rum aperta. 2. De officijs Apostol... ...3. De veré Legis interpretatione 4. De

Elec...

Eleemosyna. 5. De oratione. 6. De ieiunio. 7. De veris diuitijs. 8. De confidentia in Deum. 9. De iudicij sinceritate. 10. De Orandi assiduitate. 11. De naturali æquitate. 12. De vitanda falsa doctrina. 13. De studio viuendi iuxta Dei verbum. In summa, Legem esse pædagogum ad Christum, ostendit hæc ipsius concio, & generalis enarratio Legis.

Ab octauo vsq; ad decimum continuata est Christum egregijs miraculis & beneficijs, quibus & terra & mari miseris atq; afflictis hominibus succurrit, & se nostrum esse Saluatorem ostendit.

A 10. vsq; ad 13. Primùm informat, confirmat & consolatur suos Apostolos in munere verbi. Deinde Ioannis quoq; discipulos confirmat, ipsum Ioannem commendat, malorum incredulitatem damnat, & Deo Patri pro illo grege gratias agit. Postremo præter dissentionem cum Pharisæis de Sabbato, de signo & iterum claris miraculis, & suam Manuductionem non extinguendo linum fumigans ostendit.

A 13. cap. vsq; ad 19. Primùm describit Matthæus Parabolicas aliquot Christi conciones de vi & efficacia verbi Dei. Deinde mentionem Ioannis baptistæ mortem, Item Christi discipulorum, Contentionem cum Pharisæis. Multorum

...confessionem. Petri & reliquorum ... confessionem, Christi transfigura... ...que ergo Magistratuum obedientiam. ... pusilli gregis consolationem.

... subiungit de scandalo, & de res... ...illustrata per Parabolam de in... ...ture. Quæ pars rerum in Galilæa ge... ...Christi sollicitudinem pro sa... ...humana, summamq; in officio docen... ...Matthæi diligentiam ostendit.

... 19. vsq; ad 26. cap. describit primum ...gationem a Galilæa in Iudæam, & ip... ...dissertationes, nunc cum Pharisæis ... cum propriis discipulis prædi... ...suam passionem, & duos cæcos ... ingressum eius in Ierusalem, & ..., adeoq; nouissimam in officijs prædi... ...nem cum Iudæis, per tria capi... ...cet 23. cuius disputationis atq; obiurga... ...sunt partes præcipuæ, scilicet 1. De ... 2. De duobus filijs. 3. De ... 4. De angulari lapide. 5. De nuptijs fi... ...6. De Tributo dando Cæsari. 7. De ...rum, & de resurrectione mor... ...8. De magno mandato in Lege. 9. De ... 10. De maledictionibus su... ...Ierusalem.

Postremò describit colloquium Christi cum discipulis in monte Oliueti, de destructione Hierusalem, & de fine Mundi, cum grauissimis exhortationibus ad vigilandum, adductis Parabolis. 1. De malo seruo. 2. De decem virginibus. 3. De talentis, in enarratione de forma iudicij in extremo die.

A vicesimo sexto vsq; ad finem libri describit Christi Passionem, Mortem & Resurrectionem. Porrò passionis Christi historia in sex partes principales commodissimè distribui potest iuxta hunc versiculum.

Cœna, Hortus, Caiphas, Pilatus, Crux, Sepulchrum.

Tantum de Euangelio Matthæi. Quis autem fuerit Matthæus ante conuersionem, quomodo conuersus sit & vocatus, Vide supra in S. Matthæi.

DE EVANGELIO S. Marci.

MARCVS itaque Matthæum epitomen scribit, compendiosè complectitur, vnde Euangelij liber in duas principales partes commodissimè diuidi potest. Prior pars ab initio vsq; ad decimum caput, vbi describuntur ea quæ Iesus docuit & fecit in Galilæa. Posterior est à decimo capite vsq; ad finem, vbi describun-

tur

...ut, fecit & passus est in Iudea. ...habent difficultatis in dicendo, ...angelio Matthæi conferantur.

EVANGELIO S. Lucæ.

...dicitur Pauli comes fuit ... Marci Petri, est quidam error.)

...et Marco sed etiam Matthæo capitu... ...Evangelio, quam in Actis Apostol...

...sunt viginti quatuor, quæ ...sic discerni possunt.

...usq; ad quartum caput & contex... ...nitatem Iohannis Baptistæ, tum ...Christi. Deinde prædicationem & carce... ...nem, Christi vero Baptismum & Ge... ...subiungit.

...quarto capite usq; ad decimum post hu... ...tationis Christi, exponit doctrinam ...quæ fecit in Galilæa, ut in Naz... ...Capharnaum, Stagno Genezareth, & aliis ...Disputans interim cum Pharisæis ...Apostolos & Populum instituens. ...servum sanans, & filium Viduæ ...Mox quomodo Ioannem Baptistam

eorum turba, Pœnitentem verò coram Simone Pharisæo commendauerit, & parabolam de eodem explicauerit, Dæmoniacum & sanauerit. Quomodo item mulieris fluxum sanguinis sanauerit, Iairi principis scholæ filiam à mortuis suscitauerit.

Postremò, quomodo Discipulis instructis, & missis & reuersis, postquam est in monte transfiguratus, reliquerit Galilæam.

A decimo capite vsq; ad vicesimum describit ea, quæ Christus docuit & gessit in via versus Ierusalem. Docuit autem vel simpliciter, vel in Parabolis.

SIMPLICITER.

1. Instruit septuaginta discipulos.
2. Exprobat ciuitatibus incredulitatem.
3. Agit gratias Patri.
4. Admonet Legisperitum.
5. Commendat Mariam sororem Martha.
6. Docet discipulos orare.
7. Obiurgat Pharisæos.
8. Admonet discipulos.
9. Minatur impœnitentibus.
10. Perstringit Herodem.
11. Perstringit auaros Pharisæos.
12. Prædicit scandala.
13. Prædicit extremum diem.
14. Vocat ad se pueros.

Reti-

...t præcepta secunda Tabulæ.
...nnet diuites.
...cit Passionem suam.
...rtit Zachæum.

PARABOLIS, VI:

De Seminuno relicto.
De amico punes mutuo dante.
De forti armato.
De signo Jonæ Prophetæ.
De Lucerna accensa.
De diuite epulone.
De seruis fidelis & infideli.
De arbore fici.
De grano Sinapis.
De fermento.
De angusta porta.
De primo loco & nouissimo.
De cœna Dominica.
De ædificatione Turris.
De centum ouibus.
De decem drachmis.
De Filio prodigo.
De iniquo Dispensatore.
De diuite & Lazaro.
De iudice importuno.
De iudice seuero.
De Pharisæo & Publicano.
De decem minis.

HISTORIÆ verò & MIRAC

I. A quæ gesſit, hæc ſunt:

1. Eiecit Dæmonium mutum.
2. Mulierem contractam erexit.
3. Hydropicum ſanauit.
4. Decem Leproſos mundauit.
5. Cæco viſum reſtituit.
6. Sedit ſuper Aſinam.
7. Flenit ſuper Ieruſalem.
8. Vendentes & ementes eiecit ex Tem

A vicesimo capite vſq; ad 22. ea ſunt
ſcripta, quæ Chriſtus in Templo Ieroſoly
mo docuit, & cum Phariſæis diſputauit. D
de quæ foris è regione Ieruſalem cum diſcip
contulit.

Contra Phariſæos adduxit in medi
Quæſtionem de Baptiſmo Ioannis. 2. Par
lam de Vinea. 3. Propbetium de lapide an
ti. 4. De Tributo Cæſari dando. 5. Di
argumenti Sadducæorum. 6. Propoſitum
Chriſto filio Dauid. 7. Eleemoſynam vid

Cum diſcipulis contulit. 1. De ſtru
Templi. 2. De Pſeudoprophetis. 3. De
quitione. 4. De extremo die. 5. De vita
brietate & crapula.

A vicesimo ſecundo capite vſq; ad
mum caput deſcribitur hiſtoria paſſionis

...sti, quomodo post Cœnam, & collo...
...discipulis suis, sit à proprio disce...
... A Iudæa comprehensus. 3. A
... crucifixus,
...ltimo capite primùm Resurrectionis,
... apparitionis, & postremò Ascensionis
... descripta est, præter egregium illum lo...
... doctrina pœnitentiæ & remissionis in
... Gentes prædicanda.

...ma huius diuisionis his compre-
hensa est versiculis.

...s, decem duo hi quibus subiicitur
... Euangelij diuisa particulæ. (sunt

Item:

...nis Christus sit vltima vltimis.

DE EVANGELIO Ioannis.

...NES à Gratia nomen habet, quia à
... Christo dilectus est. Scripsit Euan...
... post alios Euangelistas, et vbi de
... doctrina Christi versatur, præ
... Miracula quæ non sunt ab aliis Eu...
... descripta. Et quemadmodum vixit
... Apostolus in terra vitæ: ita quoq; plures
... contra diuinitatem Christi suppullu...
... dit. Vnde sumta occasione primùm de

diuinitate & humanitate Christi scripsit. Deinde de vitam, doctrinam & miracula Christi persequitur. Postremò passionis, resurrectionis & ascensionis historiam subiungit.

Diuiditur autem Euangelium Ioannis vsitatissimum in quatuor partes, iuxta quatuor profectiones Christi. Nam Christus

ter profectus est Ierosolymam

tempore Paschatis.

Prima profectio est post doctrinam de diuinitate & humanitate Christi. Post testimonium Ioannis Baptistæ de Christo, post vocationem Apostolorum. Demiq; post miracula in Galilæa. Quæ omnia durant vsq; ad quintum, in quo Christus Ierosolymam veniens, omnium eiecit vendentes & ementes ex templo. Secundò disputat cum Phariseis, & scribis cum Nicodemo. Mox relicta Ierosolyma, venit in Iudæam per Discipulos suos baptizans. Vnde occasione sumta Ioannes Baptista rursus de Christo concionem habuit. Deinde per Samariam, cum muliere Samaritana apud fontem disputauit. Postremò reuersus in Galilæam, Reguli filium sanauit.

Secunda profectio incipit capite quinto

tum

[illegible] primum, in qua profectione primum [illegible] hominem trigintà octo annos in in[illegible] laborantem ad piscinam Sabbato sana[illegible] occasione sumtâ longam habuit contra [illegible] disputationem, & egregiam de resurre[illegible] Mortuorum, & de autoritate sacræ scri[illegible] confirmationem. Deinde rediens in Galilæam, [illegible] quinque panibus & duobus piscibus, [illegible] hominum millia saturauit. Deinde dis[illegible] de spirituali pane (quod est verbum [illegible]) cum Iudæis disputauit. Postremò reli[illegible] ceptis scandalo discedentibus, Petrus no[illegible] professionem egregiam facit de Christo [illegible] confessionem.

[illegible] profectio incipit capite 7. & durat [illegible] duodecimum, in qua primùm Iero[illegible] Templo non sine contradictione & pe[illegible] docebat. 1. De autoritate sua doctrinæ. [illegible] Sabbato. 3. De sua persona. 4. De sua [illegible] 5. De aqua vitæ. Deinde mulierem [illegible] adulterii comprehensam, & à Pharisæis ad [illegible] Christum, digito in terram scribens absoluit, [illegible] iterum docebat populum, & vsq; ad fi[illegible] capitis acerrimè contra Iudæos di[illegible] Illum cæco nato visum restituit, vbi [illegible] contentio oritur inter Pharisæos & [illegible] eundem, vsq; ad finem noni capitis. Ad [illegible] se Pastorem esse ostendit, vbi ite-

rum incidit cum Iudæis in disputationem
contentionem, vsq; ad finem decimi capitis
strenuè rediens trans Iordanem, & inde
Bethaniam. Lazarum (habita prius dis
me cum sororibus eius) resuscitauit, &
Iudæorum iram, pergens in desertum,
uit.

Quarta profectio incipit à duodec
pite, & durat vsq; ad finem libri, in qua
diuertit in Bethaniam, vbi Maria Laz
citatis soror, opus suæ confessionis,
proditore indignante, Christo exhibuit.
iuxta vaticinium Zachariæ Prophetæ
fidens, Hierosolymam ingressus est.
autem Ioannes, quæ in evangelia sum
ex Esaiæ locis egregijs, vsq; ad finem d
capitis, descripsit, mox in diuersorio Lazi
tero quid actum sit in sacra Christi Cœn
18. prosequitur. Nimirum quomodo
post lotionem pedum, post turbationem
propter Iudam, Deniq; post quam ex Iu
ditionem, & Petri negationem vsq; ad
pitis prædixerat, primùm egregiam pa
tegra capita concionem habuerit, cuius
tio hæc est: Ne turbetur cor vestrum,
menta verò hæc tria. 1. Possidebitis
vitam. 2. Interim vos Spiritus sanctus
habitat. 3. Pacem meam ex qualibet vo

insignem orationem ad Patrem suo
& instum. 1. Pro seipso clarifican-
defendendis suis discipulis. 3. Pro
tionibus in vera doctrina & vnita-
bernandis, & conseruandis.
hic describit Euangelista passionem
.& 19. quomodo pro salute generis
tus à Iuda, proprio suo discipulo,
rum. Secundo à Iudæis accusatus.
entibus Cruci affixus.
cundo duobus capitibus Resurrectio-
, & quæ post eam acciderunt, perte-
usta, & in altero capite Christi in Iu-
ones coram discipulis & alijs, in al-
apparitiones coram discipulis suis in
tas, describit. Vnde tandem, vt Euã-
elista testantur, in cælum profectus
ram patrem æternum Patre suo po-
reus rediturus, vt iudicet viuos & mo-
uentem lacrymam ab oculis Electo-
absterget. Tantum de Euangelijs
angelista & Apostoli.

ACTA APOSTO-
lorum.

Historialia à S. LVCA Euange-
scripta est, & continet præcipuam
Ecclesiæ post Ascensionem Christi
historiam,

5. Hierosolymitanos.	
6. Philippenses.	Cap. 15. & 16.
7. Thessalonicenses.	
8. Beraenses	Cap. 17.
9. Athenienses.	
10. Corinthios.	Cap. 18.
11. Ephesios.	Cap. 19.
12. Troadenses.	
13. Milesios.	Cap. 20.
14. Tyrios	
15. Caesarienses.	Cap. 21.

Tandem Hierosolymis & Caesareae mal[tractatus], incarceratus, & aliquoties per tot[as] ... ensium & vltrà, iudicio Iudaeis eum acc[usan]tibus praesentatus, donec ad Caesarem ap[pellare] coactus est, cap. 20. vsq; ad 28.

Postremò describit Lucas naufragium [Pau]li, postquam ad Caesarem appellasset, [et] ... dua versus Romam, & Pauli de Christo ... monium apud Romanos, vt legis caput pr[ae]mo & vltimo. Sic clarè videntur in hoc ... libro omnia testimonia, praedicationes & ... cula eò spectare, quod solum per fidem in ... Christum, ad peccatorum remissionem, & ... aeternam vitam perueniamus.

DE EPISTOLIS DIVI Pauli & aliorum.

EPI[stolae]

TOLÆ *Apostolorum; sicuti supra*
; sunt tanquam sigilla & Sub-
testimonia & illustrationes eo-
sunt ab Euangelistis, vt: Ego
subscribo Euangelio Matthæi: Ego
subscribo &c.

DE EPISTOLA
ad Romanos.

Epistola Methodus est scripturæ sacræ
enim vs, quæ ad Christianam reli-
net, comprehendit. Nec incommo-
est in quatuor principales partes.
vsq; ad quintum caput, ponit duas
, & vtramq; firmis & euidentibus
defendit. Altera propositio Legalis
habet: OMNES HOMINES SVNT
IRAE. Hanc probat, ostendens &
peccatores esse, in primo capite.
quosq; esse peccatores, in secundo
Postremo infert OMNES esse pecca-
tertio capite. Altera propositio Eu-
illa est, scilicet, QVOD HOMINES
IFICENTVR GRATIS PER GRA-
DEI, PER REDEMPTIONEM
EST IN CHRISTO IESV. Hanc
esse per Fidem probat multis argu-

mentis,

mentio, capite 4. Primùm ab exemplo Abr
Secundò à definitione iustificationis. Terti
ordine causarum & effectuum: Quartò ex
promissionis.

A quinto capite vsq; ad nonum reso
tramq; propositionem in suas partes, de q
seorsum disputat. Primò, quid sit pecc
Quid Lex, Quid gratia, ostendit interim,
posse Gratiam per & propter Christum,
peccatum per Adam. Et eos damnat,
prædicatione Gratiæ putant peccatum
declarans econtra, nihil esse damnationi
insitæ sunt Christo Iesu, qui non secund
nem ambulant. Vbi subinfert capite 8. p
ctis & sub cruce viuentibus, ab eo loco
sunt condignæ passiones &c. vsq; ad fine
tum, octo egregias consolationes.

1. De reuelatione futuræ gloriæ.
2. De compassione omnium creatur
3. De gemitu ministrorum verbi.
4. De spe vitæ æternæ.
5. De persona Spiritus sancti.
6. De prædestinatione.
7. De persona Dei Patris.
8. De persona Filij, Quis ergo &c.

A nono Capite vsq; ad 12. tractat l
de prædestinatione, repetens quæstionem p

capitis, nempe hanc: Quid si quidam
credidérunt, nunquid incredulitas
Dei euacuauit. Absit. Inde occa-
primum de Electione disputat, ut
ad quos ista gratia pertineat, idq; capite
inde iustitiam fidei definit & expo-
decimo. Postremò docet, Nemi-
debere Prædestinationis verbo, semperq;
neglecta fidei iustitia, à Prædesti-
salutem suam studeat mouere.
decimo capite vsq; ad finem Epistolæ
aliquot seu admonitiones Christianæ
bonis operibus. Primùm in genere erga
proximum, vbi genera bonorum ope-
vt sunt opera confessionis, vocatio-
nis. Deinde erga superiores seu erga
rum. cap. 13. Postremò erga inferiores,
riores, cap. 14. 15.
ultimum continet salutationes seu
prædicationes Euangelicas. Et est salu-
ultimum Humanitatis officium cen-

PRIORI EPISTOLA ad Corinthios.

Quam diu Paulus Corinthi manserit, quid
illic egerit, &c. vide Acto. 18. Repre-

Vendit Paulus acriter Corinthios in hac Epistola, quos multis vitijs obnoxios esse nouit. Legentibus pertinet, vt maxime. Nam tota hortatoria Epistola, iubens Corinthios declinare a malo, & facere bonum.

Directa est contra

1. Sectarios, cap. 1. 2. 3. 4.
2. Incestuosos.
3. Scortatores, 6.
4. Adulteros, 7.
5. Contentiosos, 8. 9. 10. 11.
6. Contemtores infirmiorum, 8.
7. Superbos, 14.
8. Arrogantes, 15.
9. Negantes resurrectionem [illegible] tuis, 16.
10. Auaros.

Diuiditur autem commodius in quatuor partes principales.

Ab initio vsq; ad quintum caput versus primum Tabulæ Decalogi, damnans [illegible] scientiam, vtpote saluti hominum peruersam, nempe quòd Sectas & Schismata pariat in Religione Christiana. Deinde contemtum Euangelij propter superbiam illorum, qui sapientia humana sunt inflati.

A quinto capite vsq; ad octauum transit ad secundam Tabulam, & insectatur quædam [illegible]

enim iubet incestuosum excommuni
& alios vitari. Deinde reprehend
contentiones & hæreses, iudicans
vel ferendam, vel controuersiam ad
potius, quàm impios iudices esse de
Mox enumerat copiarum virtu-
seorsum luxum & libidines insectatur,
Cælibatum & virginitati suam laudem

A 8. capite vsq; ad 12. reprehendit abu-
libertatis Christianæ, nec non infirmos esse
admonet, potius quam vt sibi inuic
scandalo esse debeant, Præsertim in rebus
, vt in esu, potu, vestibus, communione
sacramenti, nunc seipsum in exemplum trae
nunc ex veteri Testamento horrenda exe
adducens.

A duodecimo vsq; ad 15. enumerat primum
Dei dona, quibus ministerium verbi sere
ad gloriam Dei. Deinde caritatem eis ob
depingit. Postremò verbi Ministerium &
cationem ita commendat, vt omnibus con
& lectionibus scripturarum eam prae
vereatur.

A 15. vsq; ad finem, primùm esse resurrec
mortuorum, euidentissimo Christi exe
demonstrat. Deinde corporum in æterna
claritatem diuersam esse, multis similitudi-

cibus, ostendit, subiungens et resurgendum victorem sanctorum mortua morte.

Postremo praeter familiaria de collecta sanctorum subsidijs agit vltimo capite, epilogum finalem, horrenda commination[illegible] ffens, vt qui non amet DOMINVM [illegible] STRVM IESVM CHRISTV[illegible] maledictus, & aeternae morti destinatus.

DE POSTERIORI EPISTOLA ad Corinthios.

Differt haec Epistola a priori, sicut Ou[illegible] Vetus, seu Euangelium a Lege. Hic [illegible] mistum agit cum Corinthijs. Nam in hac secunda Epistola consolatur Paulus Corinthios, & exhibet se benignum erga eos, & iubet vt excommunicatum recipiant in gratiam.

Consistit autem haec Epistola, in

1. Consolationibus,
2. Commendationibus.
3. Adhortationibus.
4. Inuectionibus
5. Comminationibus.

ad bona opera & Blasphemias.

1. 2.
3. 4.
5.
6. 7.
8. 9.
10.
11.

Sic itaq; diuidi potest.

Ab

[illegible] vsq; ad sextum caput sunt com[illegible]
[illegible]. Primùm enim ostendit suam er[illegible]
[illegible] veritatem, & quòd omnia prædi[illegible]
[illegible]fecerit, & passus sit ad ipsorum salutem
[illegible]itatem. Deinde commendat Euangelij
[illegible]um, vt summè necessarium, quodque
[illegible] ministerio Legis, & augetur in tres
[illegible], & spem facit eis de æterna gloria per

A sexto capite vsq; ad 10. sunt adhortat[illegible]
[illegible]. Primùm enim hortatur eos, vt ornentur
[illegible]rbum operibus patientiæ. Deinde ut Ec[illegible]
[illegible]nes præstent pauperibus sanctis in Iere[illegible]

[illegible]decimo capite vsq; ad finem sunt, muetta[illegible]
[illegible] admonitiones. Primùm enim inuehit
[illegible]ersus apostata, contra quos agit confi[illegible]
[illegible]r in Domino glorientur, scilicet.

1. Externis & alienis rebus & personis.
2. Propriis passionibus in carpore.
3. Propriis passionibus in anima pro Ec[illegible]
[illegible]sia.
4. Fine & euasione.
5. Iudicijs & reuerentijs.
6. Tentationibus.
7. Fructu suo in ministerio verbi apud
Corinthios.

De { 8. Promptitudine vel studio seruiendi Corinthijs.
9. Voluntate moriendi pro Corinthijs.
10. Iustitia bona conscientiæ, quod [illegible] Corinthios.

Deinde multas rationes addit, quod [illegible] ipse solus in Ministerio verbi plus laborauerit & passus fuerit, quàm omnes in [illegible] Pseudoapostoli Corinthiorum, vt laboribus, [illegible]gis, carceribus &c. cap. 11.

Postremo minatur Corinthijs vltimo [illegible] qui resipiscere nolunt, & (vt Augustinus inquit) iudicem se venturum scribit, vt non [illegible]iat, quos condemnet.

Præterea dicit, se orare pro Corinthijs, vt nihil mali faciant, Vnde inquit Augustinus: Apparet voluntatem hominis a Deo tolli, & dirigi, vt bona opera faciat. Psal. 65. A DOMINO gressus hominis diriguntur.

DE EPISTOLA PAVLI ad Galatas.

HÆc Epistola proximè accedit ad Epistolam, quam Paulus ad Romanos scripsit, quantum ad doctrinam Christianam attinet. Paulus enim contra Pseudoapostolos defendit articulum Iustificationis, & confirmat Iustificari fide, quod homo non iustificetur ex [illegible]

bus

sed tantùm per fidem, Iesu Christi.
nam sunt duæ principales partes huius.
Altera de iustitia fidei, vsq; ad quin.
Altera de fructibus fidei, seu bonis
vsq; ad finem. Tamen cum sint sex capit.
hæc duo & hæc per se considerari.
Paulus enim in primo & secundo capite exc.
se commendat suam vocationem, quòd non
sed diuina autoritate docuerit Eccles.
& multis argumentis probat esse verissi.
videlicet:

Quòd abierit in Arabiam statim à sua
conuersione.

Venerit Ierosolymam, tantùm videre
Petrum.

Abierit in partes Ciliciæ & Syriæ.

Non circumciderit Titum Ierosoly.
mis.

Nihil à magnis Apostolis acceperit.

Reprehenderit Petrum.

Deinde posita principali propositione in
secundo capitis, videlicet, QVOD HO.
NON IVSTIFICETVR EX
BRIBVS LEGIS, SED PER
IDEM IN CHRISTVM, pergit eam,
tertio & quarto capite, Primùm, Scrip.
Secundò, Exemplis. Tertiò, Similitu.

libris Scripturæ, in Genesi, Leuitico, Deuteronomio, & Abacuc. Similitudine præterea Allegoriam sumit tres. Primum de legatore Testamenti. Secundo, de Pædagogo. Tertio de Hæredi-

Summa argumenti huius est, Christus

1. Non est minister peccati
2. Tradidit semetipsum.
3. Non frustra mortuus est.
4. Spiritus sanctus ex auditu fidei datur.
5. Abrahã fide iustificatus e.
6. Iusticiarij submaledicto sut
7. Iustus ex fide sua vivit.
8. Christus factus est maledictum pro nobis.
9. Iusticia fuit ante Legem.
10. Hæredes ex promissi.

Postremò docet in 5. & 6. capite, positaque illustione de loco Iustificationis, fructus fidei, necessarium præceptum de moribus, & bonis operibus. Vt credentes ambulent secundum veritatem, & teneantur quidem in Christo libertatem, sed non vt ea non abutantur. Porrò quod Petrus fuerit apud Galatas, Vide Acto. 15.

DE EPISTOLA AD

Ephesios.

Epist.

ad Ephesios est amplificatio loci de [illegible] & Reconciliatione satis copiosa omnes casus. Est mirabilis atq; profunda [illegible] commendatio, longaq; beneficiorum [illegible] causa salutis nostræ commemoratio.

[illegible] autem in duas principales partes scilicet in arborem, & fructus arboris, id est, in doctrinam iustitiæ [illegible] & bonorum operum.

[illegible] prioris partis, quæ fidem respicit, [illegible] beneficijs Dei nobis exhibitis in [illegible] sunt:

1. Benedictio spiritualis.
2. Electio.
3. Prædestinatio.
4. Adoptio.
5. Bona voluntas.
6. Gloriosa gratia.
7. Redemptio.
8. Remissio peccatorum.
9. Vocatio.
10. Euangelium salutis.
11. Spiritus promissionis.
12. Fides.
13. Dilectio.
14. Spiritus sapientiæ.

15. Cognitio vocationis.
16. Cognitio virtutis Dei.
17. Iustificatio.
18. Vocatio Gentium.
19. Passio Christi.
20. Euangelica actio pacis.
21. Ecclesia ex Gentibus collecta.
22. Ministerium verbi.
23. Caritas Christi.
24. Plenitudo Dei.

Hic est verus & summus Christianorum thesaurus, ex latitudine & longitudine altitudine & profunditate dilectionis Christi colligitur.

Postremo pars a quarto capite vsq. ad finem Epistolae consistit in his fidei fructibus, quorum I. Humilitas. II. Lenitas. III. Patientia. IV. Caritas erga proximum in omnibus donis. V. Nouitas vitae. VI. Veritas. VII. Iustitia. VIII. Benignitas. IX. Misericordia. X. Castitas contrarijs vicijs, quae Christianae vitae adsunt. Deinde gratiarum actio, cum informationum singularum statuum & descriptione quibus Christiani, contra spirituales nequitias per virtutis pugnaturi. Cuius lumbi habebunt cingulum veritatis: pectus thoracem iustitiae: pedes habebunt calceos Euangelij pacis: manus scutum fidei: Caput Galeam salutis: Latus gladium spiritus: Sagittae eius sunt, I. Oratio. II.

Obse-

... III. Deprecatio. IIII. Sedulitas.

DE EPISTOLA AD Philippenses.

... PHILIPPENSES. Ro... Paulo scripta, etsi non con... disputationem, qualis est in Epi... Romanos & Galatas, tamen est insignis... Epistola ad constantiam, vt pij... constanter pergere debeant. Por... Philippensibus, vide Acto. 16.

... autem diuus Paulus primum ... II. Orat. III. Monet. IIII. Exo... V. Consolatur. VI. Vocat mentem hic rum... esse cum Christo. VIII. ... gaudio de sui immolatione. IX. ... ad scopum. X. Iactat ciuitatem no... esse. XI. Expectat inde Saluato... Tamen vt capita sunt quatuo... praecipue agit singula in singulis

... capite post salutationem & Ex... propositi sui sui ipsius illis Exemplum, & ... ad patientiam in afflictionibus hor... admonens, afflictiones plerum cedere il... in bonum.

In

In secundo capite hortatur eos ad concordiam & vnitatem, ne quid faciant per contentionem, sed per humilitatem sibi inuicem seruiant, exemplo Christi, qui humiliauit seipsum, &c. Præterea commendat eis Timotheum & Epaphroditum fideles verbi Dei ministros.

In tertio hortatur eos, vt caueant falsos doctores, Circumcisionis seu meritorum hominum fictionem & sectentur solum illam doctrinam, quæ est de iustitia fidei in Christo: iterum seipsum exemplum proponit, vt imitandum.

In quarto hortatur eos, vt in eadem vera pia & firma doctrina consistant, perdurum atque persistant vsque ad finem & pace. Præterea gratias agit eis pro munere sibi fideliter misso, iuxta ministerij ipsius in verbo Dei rationem.

DE EPISTOLA AD Colossenses.

HÆc Epistola fere eadem est cum Epistola ad Ephesios, nisi quod haec est breuior. Quemadmodum enim Epistola ad Galatas Matthæus est Epistola ad Romanos, & haec Epistola vna cum Epistola ad Ephesios, sunt compendium quoddam. Summa horum Epistolarum est quod nihil relinquunt aduersum fidei & salutis nostræ, quam per Christum habemus, quia Deo soli æstimare coperimus.

Dum

...dit autem in duas partes princi-
...Evangelium & Epistola ad Romanos, Ga-
...tas & Ephesios) nempe in arborem
...& fructus, seu in doctrinam Fi-
dei & Caritatis.

...Priorem enim duo capita continent non so-
...Evangelij & Fidei definitionem esse scili-
...certam cognoscendi Christum, quod sit
...Redemptor, Deus & Reconciliator
...sed etiam grauissimam adhortationem
...Euangelij doctrinam, & adhortationem
...doctrina, quam insectatur acerrime, de-
...ns, vt verus Propheta, Papatum ac Mo-
...atum in Religione Angelorum &c. quorum
...ionibus vnicum ac solum Christum, pecca-
...rtis & Satanæ victorem ac triumphato-
...ostendit.

...Religione duo capita continent admonitio-
...de moribus Christianorum, vt vitam suã
...tione dignam viuant, & exuentes vete-
...hominem, induant nouum, per charitatem
...Christi obseruationem. Deinde singu-
...in Oeconomia & re familiari personarum
...causa conditione, breuem informationem
...requirit a Maritis, filijs ac seruis obedi-
...dam: a Viris & Senibus & Dominis, dilec-
...nem, humanitatem & æquitatem. Postre-
mo

ad precandi studium, & quedam familiaria commendationes, salutationes, & singula Pauli pro suo more precepta.

DE PRIORI EPISTOLA AD Thessalonicenses.

QVemadmodum in Actis cap. 17. dilig... Thessalonicensium in inquisitione ... rerum commendatur: Ita Paulus in hac E... laudat & confirmatum eorum commend... perseverantiam hortatur.

Dividitur autem in duas partes principales.

In primis enim tribus capitibus ver... in continua quadam narratione, qua ... commendat Thessalonicenses. Primo ... Evangelij susceptionem. Secundo propter ... constantiam. Tertio, propter persecution... tientiam. Quarto, propter imitatione... plum. Quinto, propter verbi divulga... Sexto, propter Fidei celebrationem: Sept... illi in exemplum perseverantiæ commen... suos labores, studia, pericula, certamina, ... sorrowem, desiderium, solicitudinem, pr... tes. In summa, quomodo se gesserit apud eo... quod sustinuerit, eis in exemplum.

In

reliquis capitibus primum eos a
, & ad exercitium boneru
. Deinde confirmat eos de
proponens ipsis quatuor argu
rte, quòd sit somnus II. De Resur
Christi. III. De ordine resurgendi.
vita æterna, quibus argumentis sese
fundat. Postremò de extremi diei fu
admonen agit, quo eos ad vigilantiam
, adeò in fine congeriem bonorum ope
ordinationum, quibus guber
ad vitæ Christianæ.

POSTERIORI EPISTOLA ad Thessalonicenses.

Secunda Epistola est correctio sententiæ
priore Epistola de extremo die, nimis
qui vivimus, qui residui sumus, &c.
Dies Domini sicut fur &c. Perterrefacti
ipsum his Pauli verbis Thessalonicenses
colligerent, se vesuros extremum
Paulus itaq; corrigit seipsum,
diem in foribus esse negat, Pro
de regno Antichristi, & de horrenda
futura defectione, diem iudicij præcessu
Porrò quorsum Paulus in hac Prophetia
, & quid in Spiritu futurum præ-
dei

derit (sicut etiam 1. Timot. 4.) quæ nunc posteritati [illegible] res manifestæ, norunt omnes fideles [illegible] Romano Pontifice fuerit patefactum. [illegible] primo gratulatur Paulus Thessalonicensibus fidem. II. Dilectionem. III. Perseverantiam in Cruce collationem instituens [illegible] præmia piorum, & pœnas impiorum, vt [illegible] primum ab impietate, piorum à persecutione desistant, illis vero constanter pergant, & [illegible] rent, vt præmium apprehendant. 1. Cor. 9.

In secundo capite Paulus interpretatur sententiam prioris Epistolæ de extremo die, [illegible] phetiam de Romani Imperij diuulsatione [illegible] ter, & de regno Antichristi, quod regnum [illegible] Iudicium extremum in Ecclesia, nec tamen [illegible] ret, vt sua mandata super Dei mandata [illegible] rentur, cuius tyrannida præsit homines [illegible] ficerent, & ad impietatem inuitarent. [illegible] Porro ad finem Prophetiæ gratulatur [illegible] Thessalonicensibus æternam in CHRISTO [illegible] electionem, quam vocationem, & obtestatur [illegible] magis suum illis officium commendet.

In tertio capite Paræneses seu admonitiones [illegible] aliquot instituit, præsertim contra vitam [illegible] sam, nec qui nihil agerent, malè (vt fit) agere [illegible] sterent, sed quisq; in sudore vultus sui panem [illegible] vesceretur. In fine ponit eam, quam finalem pre- [illegible] ti-

denunciationis & excommunica-
[illegible] fuisset, Excommunicatus & rubore
[illegible] videret se vitari ab omnibus,
[illegible] agnoscere suum erratum, & ob
[illegible] corripiatur, vt nullo modo quasi
[illegible] existimetur.

PRIORI EPISTOLA ad Timotheum.

[illegible] ad Timotheum hæc prima, etsi omnibus
[illegible] conciones, tamen familiæ
[illegible] ministris Euangelij.

[illegible] Timotheus Episcopus ex fidelis
[illegible] minister. Nam Paulus postquam eum
[illegible], & ad Ministerium verbi voca-
[illegible] eum aliquando Comitem, aliquan-
[illegible] fidelem in officio Apostolatus, do-
[illegible] Ephesum in verbo Dei præfectus
[illegible] Paulus enim, vt adhuc iuuenem, infor-
[illegible], quæ vere & propriè pertinent ad Ec-
[illegible], etiam peculiariter optat præter
[illegible] & pacem, etiam misericordiam, vt &
[illegible] Episcopi & Pastores maiori præ ce-
[illegible] cum vltra omnes patientur. Sit
[illegible] Epistola fidelibus verbi prædicatoribus
[illegible] data, vtpote eis singulariter scripta.

[illegible] huius Epistolæ Capita, quæ
[illegible] sic discerni possint.

In primo Capite, postquam Paulus fabulas & impiam doctrinam detestatus est, tradit ei pendium de vsu & effectu Legis & Euangelij seipsum proponens exemplum, vt admoneat Timotheum de summa doctrinæ Christianæ, quam Episcopum oportet profiteri.

In secundo Capite vult primùm viros, deinde seorsum etiam mulieres per Timotheum moneri, viros (quo vocabulo totam domum comprehendit) vt orent pro omnibus hominibus genere. Deinde seorsum pro Magistratu, quia Deus (inquit) per Mediatorem Christum, vult omnes homines vult salutis fieri. Postremò vt orent in omni loco, seu vbicunq; locus fuerit exercitio orandi. Mulieres verò, vt ornatum non sumtuoso & splendido vestitu, aut gemmis & auro, sed virtutibus & bonis operibus, quibus vitam integritatem vitæ pariter & verecundiam testetur. Deinde docendi munus & auctoritatem in viros eis derogat. Postremò commendat illarum officium, & eas consolatur.

In tertio Capite, quales oporteat esse Episcopos verbi; nec non illarum vxores esse, nunc ea quæ decent approbando, nunc ea quæ non decent reprobando & damnando. Requirit enim in Episcopo & Diacono (sub quibus verbi Dei ministros omnes comprehendit) præsertim integritatem vitæ & cœtus sui.

2. Sobrietatem.
3. Modestiam.
4. Castitatem.
5. Hospitalitatem.
6. Dexteritatem in docendo.
7. Æquitatem.
8. Curam domesticam.
9. Bonum testimonium.

so damnat in eodem.

1. Ebrietatem.
2. Dicacitatem.
3. Turpis lucri cupiditatem.
4. Pugnacitatem.
5. Auariciam.
6. Superbiam.

xoribus ministrorum requirit.

1. Pudicitiam erga virum.
2. Taciturnitatem erga proximum.
3. Sobrietatem erga seipsas.
4. Pietatem erga Deum.

In fine Capitis describit domum Dei, subium ministerium Euangelij, seu Christi transfe secundum humanitatem.

In quarto Capite falsam doctrinam pijs om cauendam, cum suis signis & notis, nem prohibitionem coniugij & ciborum, Prophe mentem proponit, ac venturam prædicit. An lis tam manifestè depingit Papatum, ac si

in medio Papatu vixisset? Sunt ne in Papatu I. Spiritus seductores. II. Doctrina Dæmoniorum. III. Hypocrysis. IIII. Cauteriata conscientia. V. Prohibitio Matrimonij. VI. Prohibitio ciborum?

Timotheum econtrà vult Paulus operibus pietatis erga proximum exerceri suumq; officium diligenter administrare.

In quinto Capite primùm tres gentes duarum recenset, vt sunt viduæ divites, pauperes & juvenes. Divites vult domibus suis prodesse. Pauperes vult Ecclesiæ sumtibus ali. Juniores autem nubere in Domino. Deinde Presbyteris seu verbi Dei ministris vult, administrari honorem, victum & justiciam, de singulis fideliter admonens Timotheum.

In sexto Capite post institutionem servorum, concludit Epistolam gravi dehortatione à falsa doctrina pariter & ab avaritia fideliter admonens Timotheum, vt in vera doctrina perseveret, & in vera temperantia seu rerum omnium caritate vitam agat, sectando pietatem, fidem, caritatem. Divitibus vult hæc tria prohiberi, Primò superbiam, Secundò confidentiam in divitijs. Tertiò abusum divitiarum. Timotheum verò vult à vanis disputationibus abhorrere esse.

De

POSTERIOR EPISTOLA ad Timotheum.

Quia Paulus etiam ex carcere Timotheum admonere, vt bona fide, tanquam mandatum depositum, & thesaurum puram Euangelij doctrinam custodiat, & ad posteros incorruptam transmittat, in super afflictionem ferat cum Euangelio secundum virtutem Dei. Porrò non soli Timotheo, sed omnibus qui Ecclesiarum & Ecclesiæ doctoribus in omnibus, quæ Euangelij doctrinam perteperunt, Spiritus sanctus per os Pauli concionatur. Quare & omnibus hæc Epistola Ministris Euangelij commendatissima semper esse.

Constat autem quatuor Capitibus, quæ sic discernuntur.

In primo Capite post gratulationem admonet Timotheum. 1. De resuscitanda gratia Dei. 2. De afflictione ferenda propter Euangelium & exemplo Pauli. 3. De afflictione ferenda. 4. De custodienda forma sanorum verborum. 5. De hoc ipso custodiendo. Interserit autem egregium Euangelicum locum: QUI NOS SALVOS FECIT &c. aperte contra iustitiam operum, & pro sola gratia Dei; commendatum insuper officium suum, & Onesiphori contra defectionem Asianorum ab Euangelio.

In secundo Capite post commendationem doctrinæ, primùm hortatur eum ad ferendam afflictionem, adductis in medium egregijs argumentis à præmio. Deinde eum à contentionibus verborum & vanioloquio dehortatur, ostendens magis mirum esse, si boni pariter & mali sint simul in Ecclesia, quàm si in domo diuitis vasa, alia in honorificum vsum, alia in contumeliosum destinata.

Postremò præcipuum est in hoc Capite quod vult eum rectè secare verbum Veritatis, videlicet, nec confundat inter se legem & Euangelium, sed Legem urgeat contra malos & contumaces & obstinatos, vt vel tradantur Magistratui puniendi, vel excommunicentur. Afflictos verò & probos Euangelio consolentur. In fine Capitis ostendit, pœnitentiam esse donum Dei.

In tertio Capite prioribus periculosis temporibus de Atheorum & aliorum ab Euangelio Christi defectione, subnectit aliud periculum, & egregiè depingit falsos doctores, quos non solùm his postremis temporibus venturos prædicit, contra quos hortatur Timotheum, vt sua constantia confundat eorum peruersitatem.

Porrò quemadmodum superiori in Epistola, sic etiam hoc loco præmittit Paulus de Spiritu Romanorum Pontificum impietatem, & de qua

...ianismo in Papatu transacta sunt. Ita ...dat sacram Scripturam, quæ com... nobis potest dies excellentius.

...Quarto Capite concludit Epistolam per ...rum, qua fideliter obtestatur Timo... ut opus faciat Euangelistæ, significans ...tempus suæ resolutionis, & se bonum cer... certasse. Deinde quædam familiaria subn... Epistolam finit. Scripsit autem hanc E... haud dubiè paulò ante finem martyrii... Neroni secundò sisteretur.

DE EPISTOLA ad Titum.

...Quamquam hæc Epistola non talis est me... dum, vt est Epistola ad Romanos: ta... ...veritate tamen Christianæ doctrinæ ...dum nominis, in qua primùm doctores ...instituit informat, vt hoc tria Capita comma... ...tria status principales, nempe Re... Politicum & Oeconomicum, discernit ...Quorum vltimum nempe Oeconomicum, ...collocat Paulus, quippe propter quem ...anteferendum reliqui duo à Deo ordina... ...sunt.

...Refert autem interserit huic informationi ...justificationis, semel atq; iterum, vt eâ

tanquam ad scopum omnia dirigi atq; referri debeant.

In primo Capite religionem discernit, et in Epistola ad Timotheum, ita hic quoq; describit: sub nomine Episcopi, omnes Euangelii ministros, quales esse debeant in doctrina et [illegible] nunc propter ipsos fideles, nunc propter [illegible] doctores, quod ad finem vsq; Capitis depingit illorum impietatem tanquam in speculo, in quo nostri Papistæ se rectius intueantur, considerandam proponit.

In secundo Capite tabulam Oeconomiæ pingit, et singulorum statuum in Oeconomia tam informat, vbi sub nomine iuventutis Timotheum ipsum admonet, vt in omnibus seipsum præbeat exemplum bonorum operum. Illos vocationes dicit, nempe apparitiones gratiæ Dei, per quas CHRISTVS de se ipsum præbuit, vt in eo manifestè, inde et pœnitentiam [illegible]

In tertio Capite dat præcepta de Politia, de obedientia erga Magistratum præstanda, [illegible] dictos omnes per Titum admonendo, esse [illegible] graues subiungens causas, vtiarum, quod bonorum omnium debitores sumus. Primum Legalem, inde Euangelicas, iterum addiscens egregium locum iustificationis, quo salutem derogat operibus, et soli misericordiæ Dei propter Mediatorem Christum adscribit, vbi formam et [illegible]

nostra

[illegible] humulenter ostendit, quod
[illegible] homo fieri cupiat; necesse sit ere-
[illegible]ur. Subinngit ad finem usq; ad
[illegible] bona opera præstanda, & deberi
[illegible]s quæstionibus & hæresibus præ
[illegible] fugiendis.

EPISTOLIS PAULI

ad Philemonem.

Epistola morum. Pauli caritatem erga
[illegible]mum ostendit, per hoc, quòd Onesimum
[illegible] Philemoni suadens animi humilitate,
[illegible] quibus splendet mansuetudine. Primùm,
[illegible] Philemonem fidem & caritatem. De
[illegible]m sanctorum præ Onesimo ad fidem con-
[illegible]. Postremò summam affectio-
[illegible]m patet in Paulo, qui eum suo
[illegible]m non vt servum, sed vt carissimum
[illegible] Christo reconciliat, interim non ob-
[illegible] Philemonem ius, vt præceptoris in
[illegible], insinuans, tollit & imperat, vt fu-
[illegible] servum in gratiam vel ex debita recto
[illegible]. Egregium caritatis exem-
[illegible] studium in Paulo.

DE EPISTOLA

ad Hebræos.

[illegible]m dubium est, an hæc Epistola
[illegible] Pauli, propter aliquot locorum

Capita ex quibus eorum, quibus
dam visum esse Paulo. Tamen Epistolæ scopus eum
qui habet Spiritum sanctum. Tradit enim
certè Christum esse verum Deum & verum
minem, solum vitæ nostræ Redemtorem,
Salutatorem, & consistit maior pars Epistolæ
collatione, qua conuincit, Christum esse Dei
um omnium, nempe Filium Dei naturaliter
æternum. Confert enim Christum

Cum Angelis Cap. 1. & 2.

Cum Mose, Cap. 3. & 4.

Cum Aarone, Cap. 5.

Melchisedech, Cap. 6. & 7.

Sacrificijs legalibus, Cap. 8. 9. & 10.

Quibus omnibus maior est Christus pro
suum sacrificium, sanguinem & mor
tem, æterna redemtione inuenit.

Capita sunt tredecim, quæ pro maiori
declaratione sic discerni ut
cunq; possunt.

In duobus primis Capitibus, post exor
dium, in quo Christi diuinitatem pariter & humani
tatem breui describit narratione, ipsum Euan
gelio excellentiorem esse, nouem argumentis
ostendit, in quibus Christum Deum, creatorem
& omnipotentem esse prædicat, & Euangelium
ipsius, quia prædicationis antecedaneum, diuino

termino

...tentationes. Omnia tendunt in hunc
...Iudæi, quibus scribit, relicto Iudaismo,
...solum Christum fiducia spem omnem col-
...Atq; hæc est principalis Epistolæ pro-

...tertio & quarto Capite Christum excel-
...se prædicat, collationem inter do-
...& seruum instituens. Mox ad Euange-
...applicat illud Hodie, quod est in Psal-
...exemmutatione satis horrenda, ab exo-
...rium, qui propter incredulitatem in de-
...runt, à requie terræ Canaan excluſi.

...quinto, sexto & septimo incipit deſcri-
...ſum Sacerdotem, conferendo eum pri-
...Aarone, deinde cum Melchiſedech,
...ſtitionem videtur in fine quinti Ca-
...præterire, propter Iudæorum segni-
...& tarditatem, instituens digreſſionem ſa-
...ſam in sexto Capite, vbi videtur lapſo
...re pœnitentiæ locum, ipſis pertinacibus
...terrorem intuliendo. Sed in 7. Capite
...& commendat à dignitate Melchiſe-
...ex commendatione Christi ſacerdotium

...In 8. 9. & 10. Cap. multis grauiſſimis ar-
...ostendit, Christum esse vnicum Sacer-
...& vnicum pro peccatis ſacrificium, quod

præfert

præferre omnibus sacrificiis Legalibus, appellans illud nouum Testamentum ex Capite 13. Hieremiæ. Deinde Tabernaculi partes enumerat Capite 9. scilicet, Atrium, Sancta, & Sancta Sanctorum, cum suis significationibus, quibus subiungit applicat sanguinem Christi, vt purificemur conscientias. Vocat autem Christum noui Testamenti Mediatorem, & sanguinem eius sanguinem noui Testamenti, significans Christi sanguinem effundendum in noua Testamenta remissione peccatorum. Postremo per repetitionem amplificat tandem collationem, scilicet sacrificij Christi cum sacrificijs Legalibus ex Psalmo 39. & 31. Cap. Hieremiæ. Tandem concludit hunc totum locum per adhortationem inducendam in sanguinem Christi colloquendum et mutuam delectionem per bona opera excitandam. Paraskeuen seu præparationem habet ad sequentia Capita.

In 11. 12. & 13. Primum commendat fidem ab exemplis Patriarcharum, & aliorum Sanctorum veteris Testamenti ad ea respiciens quæ Iesus Syrach, de variis illustribus, a Cap. 44. vsq. ad 15. scribit. Deinde subiungit adhortationem ad fructus fidei, patientiam, disciplinam, pacem, sanctificationem, veram pœnitentiam, obedientiam erga verbum Euangelij, non tantum proponens exemplum Christi, sed etiam ex

...mento comminationes. Postremo con... ...rum operum enumerat in ultimo ...um dehortatione à falsa doctrina, cunct... ...ne ad Iesu Christi puram doctrinam, ...nem & gratiarum actionem.

DE EPISTOLA Iacobi.

...dam putant non esse Iacobi Apostoli ab ...o interfecti Epistolam non solùm ...em ex Genesi de Abraham pro iusti... ...rum citatum, contra veram analo... ...a, sed etiam propter alios locos ex Epi... ...tri & Pauli desumtos, & huic Epistol... ...intermixtos. Non est methodica E... ...nec unam continuam materiam conti... ...lege (ut aiunt) dissolutas, id est, sen... ...ordine inter se cohærentes. Et sunt ...quid urget Legem & bona opera, com... ...homines, & fide sine operibus glor...

61.

64.

Capita quinq; tantum sunt, quæ sic discerni possunt.

In primo Capite particulatim has octo sen... ...tentias agit. 1. De patientia in rebus adver... ...sis. 2. De divina sapientia à Deo pe... ...tenda. 3. Credendum esse sine dubitatione. 4. De

...mitijs

mitijs recte vtendum esse. 5. Tentationes quæ ex concupiscentia prouenirunt, sufferendas. 6. Verbum cœleste diligenter audiendum. 7. Verè factus bona opera esse facienda. 8. In veri religione viuendum.

In 2. Capite duo tantùm loci tractantur. Alter de non contemnendis pauperibus Christianis præ diuitibus, cùm fides in Iesum Christum personarum acceptationem non patiatur. Alter de bonis operibus, ex quibus fides erga Deum & proximum ostendatur, vt hic locus sit collatus inter hominem & hominem, non inter Deum & hominem, vbi sola fides iustificat, cùm impius. Ostende fidem tuam ex operibus &c.

Si quis hoc modo non intelligit Iacobum, sed hanc illius sententiam vult ad iustificationem torquere, quæ coram Deo valet, tollit analogiam fidei, & Epistolam Pauli ad Romanos. Quæ cùm sit absurdum, admittit sententia Iacobi tam prauam interpretationem, & fidei analogiam. Alioqui loci seu exempla ex Genesi & ex libro Iosuæ directè contra genuinum Scripturæ de iustificatione sententiam citantur.

In tertio Capite sunt itidem duo loci tractati, quorum alter est de lingua cohibenda, ne falsam doctrinam doceat, quod est arrogare & vsurpare sibi magisterium in sacra Scriptura, super verum doctorem & magistrum Spiritum sanctum,

...discipuli sunt omnes doctores pietatis. Alter locus de divina sapientia ...est in doctrina, Lex & Evangelium, & ...ostra ipsa lux fidei, & mundus obe... congruens Legi Dei, iuxta dictum. Lu... meis verbum tuum.

...quarto Capite sunt commonefactiones de ...bus in singulis Decalogi præceptis, quasi ...compendium congestæ. Primum de fugi... ...ntione. 2. De voluptatibus. 3. De ...fugiendo adulterio. ...superbia & humilitate. 6 De obedientia ...Deum. Et sic deinceps usq; ad finem Capi...

...quinto Capite primum inuehitur in eos, ...ntijs suis abutuntur. Deinde hortatur pio ...patientiam & tolerantiam, & a mulie... ...consuetudine dehortatur. Mox infirmorum ...habere suadet. Postremò singulos ad mu... ...precationem hortatur, & Orationem ab ...Elię commendat. In fine effectum ve... ...nes ponit.

DE PRIORI EPISTOLA Petri.

Ea Epistola vere Apostolica est, vt illius, qui a Christo interrogatus quis esset, re... ...dit: TV ES CHRISTVS FILIVS DEI

DEI, VIVI, Matth. 16. Item: Ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ tu habes, Iohan. 6. Dolet enim eiusdem confessionis mirum in modum, & in fide constantiam & sinceritatem. Nam pure Christum confitetur, derogans omnibus meritis salutem & tradens verum Christi cognitionem, in qua vult gentes conversas, ut ipse scribit, constantes pergere & crescere magis in dies, ita ut etiam in vitæ moribus & conversatione respondeant. Enumeratim enim sexus, status & conditionis fuerint, quæ sunt quæ commemorat. 1. Subditi. 2. Servi. 3. Mulieres. 4. Viri. 5. Presbyteri. 6. Adolescentes.

Capita quinq; sunt, quæ sic possunt discerni.

Primum Caput in duas partes dividitur. In priori, quæ ab exordio inchoatur, veram salutis rationem proponit. Ubi considerandæ sunt hæc omnia, quæ hic ordine commemorantur, scilicet. 1. Magna misericordia Dei. 2. Regeneratio in spem vivam. 3. Resurrectio Christi. 4. Hæreditas cœlestis. 5. Potentia Dei. 6. Fides. 7. Probatio fidei. 8. Exultatio & lætitia. 9. Scripta Prophetarum, 10. Euangelium. 11. Gratia. 12. Gloria.

In altera parte ponit huius antecedentis consequens, & hortatur credentes ad novitatem vi-

ta,

...ræ saluti respondet, sectandam, ve...
...tem. 2. Spem oblatæ gratiæ. 3. Obe...
...& Sanctitatem. 5. Inuocationem. &
...Dilectionem. Interseris autem hæc
...egregias causas scilicet nos a pec...
...sanguine Christi redemtos, & per
...Dei regeneratos esse.

...eadem caput, itidem in duas partes di...
...Nam in altera pergit hortari credentes
...hostias offerendas, & ad bonam
...habendam etiam ad ædificatio...
...Et addit rationem, quia credentes
...sunt Sacerdotes, & ad vitæ sanctitatem

In altera diuersorum statuum infor...
...in qua ad finem huius capitis infor...
...subditos de politicam obedientia
...Magistratum. Deinde seruos ad Chris...
...obedientiam erga dominos. Et Chri...
...suum exemplum proponit, qui maiorem
...sustinuit.

In tertio capite primum obedientia coniu...
...erga uiros Christianæ coniugis, & de soli...
...meritis erga suam coniugem agit. Deinde
...es in genere monet, vt exerceant se in
...Caritatis virtutibus, & in patientia, nec
...in vera confessione, pariter & in iustitiæ
...conscientia. rursus in Christo caritatis &
...mutuæ exemplum adducens.

Postremò locum egregium ponit de Noe: quid fuerit figura Baptismi. Quod [illegible] per prædicationem a Christo [illegible] Spiritibus non credentibus. Nos, nos ignoremus, et ipse Magister Spiritui sancto, meram humanitatis [illegible] nem reservandam esse judicamus.

In quarto capite pergit, pios omnes [illegible] nunc ad sobrietatem, vigilias, modestiam, [illegible] nem, & mutuam caritatem, nunc ad alios [illegible] fructus, juxta varietatem donorum, tum [illegible] entia & gaudio in afflictionibus, propensi [illegible] sum omnibus benefaciendo.

In quarto capite personas Ecclesiasticas [illegible] vitio Presbyteri, nunc ad pascendum gregem, nunc ad rectè vivendum informat & instruit. Deinde iisdem ad obedientiam hortatur. Mox omnes in genere vult humiliari, Deo confidere, sobrios esse, vigilare contra adversarium Diabolum, & ei in fide resistere. Postremò concludit Epistolam ingenti consolatione, quod Veritate ad fidem sciant se subinde à Deo confirmari & corroborari.

DE POSTERIORI Epistola Petri.

TRIA sunt tantùm capita. Primùm contra Hypocritas. Secundum contra Antichristum.

Tertium contra Epicuræos. Petrus enim
capite vult fidem & fidei vocationem,
ostendi bonis operibus, ne sit fides se
sine virtute, scientia, continentia
non sit ex auditu fabularum, sed Eu
Quod Petrus iam senex & certissimus
quippe, qui adfuit etiam in transfigura
Christi, commendat pijs omnibus ab ipso
sacra scriptura, scilicet Spiritu San

In secundo capite præstat idem, quod Chri
ipse, cum inquit Matth. 7. Attendite à fal
prophetis. Et Paulus Actor. 20. Attendite
vos. Item, Philip. 3. Videte canes, videte
operarios &c. Nam admonet hic Petrus
falsis doctoribus, & de Antichristo ven
de quo vaticinatur, sicut & Paulus 1. Ti
Primùm describit illorum damnatio
duabus tribus egregijs exemplis. 1. De
2. De perditis in Diluuio. 3. Sodomitis.
suis coloribus eos depingit, quod post
in concupiscentia immunditiæ ambu
Postremò ponit satis horrendam de talibus
tiam additis duobus prouerbijs de Cane &
quibus exprimit posteriora talium esse de
ora prioribus.

In tertio capite pios admonet, vt sibi caue
ab Epicuræis, id est, prophanis hominibus,

nixa proprias concupiscentias ambulant. Qui solum modo hanc vitam respiciunt, non futuram, & in ore semper habent: EDAMVS ET BIBAMVS, CRAS MORIEMVR. Item, Post mortem nulla voluptas. Item, Quæ supra nos, nihil ad nos. Contra quæ asseuerat Petrus, haud dubiè venturum esse tremendum diem, in quem cœlum & terra sunt reseruata, suoq; tempore magno impetu perituri. Quare etiam necessarium esse adfirmat, vt quisq; piorum in statu viuere studeat, in quo vocatus ex hoc mundo tuò & confidenter velit mori.

DE PRIMA EPISTOLA Ioannis.

DIuus Ioannes, Apostolus & Euangelista, qui hanc Epistolam scripsit, vt in Cœna super pectus Domini IESV CHRISTI recubuit, & ex fonte Saluatoris aquam dulcissimam hausit: Ita spirat hic quoq; meram caritatem, & Dei erga nos, & nostram erga proximum. Dei quidem, vt ea per fidem apprehensa, gratis & sine nostris operibus iustificemur, & vitam æternam consequamur. Nostram verò, ne fides sit ociosa, sed per caritatem operetur. Absque non est vera fides, sed ficta tantùm, cuius tria sunt signa, scilicet, 1. Non luctari contra peccatum.

Non cauere falsam doctrinam. 3. Odio

...rum.

...sunt capita, quæ sic in vna & eadem ...cohærent, vt vix à se inuicem discerni ... Omnia conueniant cum ipsius Euange... sertim cum his duobus mandatis Christi: ...m Deum, & in me credite. Item, Man... ...um do vobis, vt diligatis vos mu... Quæ duo mandata connungit Ioannes in ...dum capite tertio: Et hoc est mandat... ...m, vt credamus in nomine filij eius Iesu ...& diligamus alterum, sicut dedit man... ...m nobis.

...igitur Epistolæ summa de fide & carita... ...ita vero sese vtrumq; possunt discerni.

...primo capite post captationem benevo... ...officio & testimonij certitudine de ...ita propter societatem id est, Ecclesiam ...sorum communionem & gaudium perfe...

...ntius Epistolæ expositionem hanc ponit. ...sanguine Iesu Christi emundati, nec non in ...gelij luce ambulantes, & in societate San... ...manentes, non debent in tenebris, hoc ...est operibus bonis ambulare, sed in luce, id ...in Fidei per bonorum operum exercitium ...sione, pariter & in vera peccatorum con... ...sione.

In secundo capite post Evangelicam doctrinam de Christo Advocato et Propitiatore nostro primum arguit eos Mendacij, qui fidem iactant, & nihil boni operantur, & eum, qui primum adhuc carere fide contendit. Deinde singulas tates admonet, vt in eo, quod à Deo acceperunt permanere velint. Postremò iubet, vt vitent falsas opiniones, & iniustas cupiditates & Antichristi. Per vnctionem intelligit Spiritum sanctum. Antichristos verò vocat primos apostolos, qui tunc fuerunt. Deinde alios, hæreticos, quorum quidam diuinitatem, quidam verò humanitatem Christi negauerunt.

Porrò super hunc locum egregium: QUI DICIT, SE IN CHRISTO MANERE, DEBET, SICVT ILLE AMBVLAVIT, ET IPSE AMBVLARE, &c. non pigebit diui Augustini pulcerrimam expositionem ex libro de vera Christiana, cap. 14. adscribere, qui sit inquit.

Christianus ille est,

1. *Qui omnibus misericordiam facit.*
2. *Qui omnium meminit miseriæ.*
3. *Qui opprimi pauperem, se præsente, non patitur.*
4. *Qui miseris subuenit.*
5. *Qui indigentibus sæpe succurrit.*
6. *Qui cum mœrentibus mœret.*

7. *Qui*

...alterum alterius sicut proprium sentit.
...fletum, flentibus alienis provocatur.
...bus communis est domus.
...nine clauditur.
...sum sanctum nullus pauper ignorat.
...domo panis cunctis offertur.
...bonum omnes norunt.
...nemo sentit injuriam.
...Deo die noctuque deservit.
...Dei praecepta indesinenter meditatur
...agitat.
...per Mundo effoitur, ut Deo locu...
...fiat.
...inter homines habetur inglorius, ut co...
...Deo & Angelis glorioſus appa...
...rent.
...in corde suo nihil habet simulatum vel
...fictum.
...simplex & immaculata est anima.
...conscientia fidelis & pura est.
...tota mens in Deo est.
...omnis spes in Christo est.
...coelestia potius quàm terrena desiderat.
...humana spernit, ut possit habere di...
...vina. Hæc Augustinus.

...haereticis capitis persistit in adhortatione de
...vitæ sectanda, doctis argumentis, Pri...

mum: a caritate Dei erga nos. 2. A spe vitæ æternæ. 3. Ab officijs Christi, quæ sunt, Tollere peccata, & dissolvere opera diaboli. 4. Ab efficiente causa peccati, scilicet diabolo. 5. Ab efficiente causa iustitiæ, nempe Deo. 6. A conscientia bonæ conscientiæ. 7. A promissione & mandato. 8. A caritate Christi erga nos.

In quarto capite Christi doctrina amplectendum, Antichristi vero cauendum esse docetur. Deinde pergit ad finem capitis adhortando ad caritate, facta egregia & suam vocationem illustrandam. Dei erga nos, & exercitium nostrum erga Deum & proximum, vt inter causam efficientem & effectum.

In quinto capite fidem ipsam prosequitur, vnde proueniunt omnia bona opera, eam defendit iustificari, quam triplex testimonium, scilicet Spiritus, Aquæ & Sanguinis, id est, verbi Dei & diuinum Sacramentorum confirmandam esse docet. Deinde credentes de vita æterna certos reos facit pariter & de exauditione. Postremo discernit peccatum ad mortem a peccato ad non mortem, id est, peccatum in Filium a peccato in Spiritum sanctum, remissibile ab irremissibili.

Sunt autem peccata in Filium ea, quæ peccatum fragilitatis ipsius ab eo, qui credunt in Filium Dei, & qui agunt penitentiam.

Peccata

[illegible] vero in Spiritum sanctum, qua[illegible] impijs, sunt primum impugnatio agnitae [illegible]. 2. Inuidentia fraternæ gratiæ. 3. Fa[illegible] damnatio.

DE SECVNDA EPIstola Ioannis.

In huius Capite huius Epistolæ Ioannes [illegible] se vocat Seniorem, quia Presbyter [illegible] Apostolus iam senex. Vixit [illegible] Traiani Imperatoris, sub quo ei [illegible] habetur in historijs. Annus Christi 101. [illegible] 99. Deinde electam dominam, [illegible] præstantem genere & virtute, hortatur [illegible] ad dilectionem. Deinde ad perseuerantiam [illegible] doctrinam Christi. Postremo doctrinæ [illegible] fores excommunicat ipsos esse monet.

DE TERTIA EPIstola Ioannis.

In hoc vnico Epistolæ capite, tres viros nobiles Ioannes, quorum primum Caium nominat, scribit, & quem filium vocat, à Veritate [illegible] verbo Dei, deinde à caritate, postremo [illegible] hospitalitate commendat. Alterum vero Diotrephem, Episcopum impium, non tantum ut [illegible] contemptorem & inuectivum, sed etiam vt inhospitalem & Christianorum fratrum osorem,

& excommunicatorem acriter obiurgat & reprehendit. Tertium Demetrium, nunc aliorum nunc quoq; suo testimonio propter veritatem, id est, Verbi Dei cognitionem & obedientiam commendat.

DE EPISTOLA IVDAE.

Hic Iudas cognomento THADDAEVS fuit filius Alphæi frater Iacobi Minoris vocati, & Simonis. Et ipse Apostolus hoc vocatus, cum huius Epistolæ caput scripsit, in quo omnia respondet secundo capiti secundæ Epistolæ Petri.

Primum enim minatur hæreticis & falsis doctoribus extremum malum, adducens in medium exempla Ægyptiorum. II. Angelorum. III. Sodomorum. IIII. Cain. V. Balaam. VI. Core, depingit eos suis coloribus. Deinde (sicut & Petrus) quales sint describit, quæ deserant quos concernat nostro seculo, non est obscurum iudicare. Postremo ambos pios hortatur ad perseverantiam. 1. In fide. 2. Spiritu sancto. 3. Oratione. 4. Dilectione. 5. Expectatione misericordiæ Dei. 6. Miseratione. 7. Nonnullos vult. In summa, vult pios servare fidem, & caveare falsam doctrinam.

DE

E APOCALYPSI

Ioannis.

...ia Ecclesiastica tradit, Iohannem sub ...ssimo Domitiano relegatum in Pathmum ...sulam, ibiq; hanc Apocalypsin, hoc est, ...em scripsisse. Deinde verò post mor... Domitiani, eum ex Insula Pathmo rediisse ... scripsisse suum Euangelium contra ... Marcionem, Ebionem & Cerinthum.

...tinet autem hic liber sub nomine reuelationis ... prophetiam de fortuna, rebus & ... deriuatæ, hoc est, à primitiua Ecclesia ... & deriuanda, vsq; ad finem Mundi.

Diuidi non incommodè potest.
1. In Sigilla.
2. In Tubas.
3. In Phialas.

...Septem Sigilla significant persequutionem ... quæ facta est à Tyrannis, Domitiano, ... &c. quæ incepit quidem in primitiua ... tempore Apostolorum, sed duravit de... trecentos annos, vsq; ad tempora Con... Describitur autem in hoc libro, Cap. 6. ...7.

...Tubæ significant hæreses, vt Arij, Sabellij, ...poribus Constantini vsq; ad tempora Theo... per alios trecentos annos. Imo vsq; ad

Mahometum & Papatum. Hic verò descripti sunt à 8. cap. ad 16. inclusiue.

Phialæ significant plagas Antichristi per mille nongentos annos, à tempore Bonifacij Papæ vsq; ad hæc nostra tempora, de quibus hic legas à 17. vsq; ad finem libri.

Potest & aliter diuidi, scilicet, in septem visiones, id est, figuras mirabiliter ostensas mentis & oculis omnium. Visio prima de septem Ecclesijs Asiæ minoris. Secunda de Christo exaltato & Ecclesia. Tertia, de discipulorum Christi fidelitate. Quarta, de afflictione Ecclesiæ. Quinta, de persecutione nouissima sub Antichristo. Sexta, de extremo iudicio. Septima, de victoria Christi & Ecclesiæ. In summa describit 1. Regnum Christi. 2. Consolatur afflictos pios. 3. Perterrefacit Tyrannos. 4. Describit Sacerdotium Christi. 5. Commendat preces Sanctorum. 6. Recelat Historias noui Testamenti.

Possunt & in hunc modum Capita discerni.

A primo capite vsq; ad 4. est præfatio, quæ primum continet harum reuelationum commendationem, ab efficiente causa, scilicet Deo. Deinde commonefactionem ad septem Episcopos Ecclesiarum Minoris Asiæ, quos vocat Angelos, Candelabra, Stellas, &c. propter Ministerium verbi.

A quarto

Quarto capite vsq; ad 8. est prima pars li-
septem Sigillis, vbi primum per Seniores
ete videtur Prophetas. 2. Per animalia,
elistas. 3. Per Volatilia doctrinam. 4. Per
Christum ipsum. 5. Per Angelos, mini-
Verbi. 6. Per Sigilla, persecutiones. 7. Per
Tyrannos. 8 Per signatos, electos ex Is-
9. Per turbam, electos ex Gentibus. 10.
librum, Ministerium reuelationis.

Abo ctauo capite vsq; ad 15. est Secunda
libri, de TVBIS, vbi primum per Tubas
it Hæreses. 2. Per Stellas, Hæreticos. 3.
Angelum, Ministerium verbi. 4. Per libru,
gelium. 5. Per Templi mensurationem,
gonem. 6. Per ciuitatem sanctam Eccles-
. Per duos testes, Prophetas & Apostolos.
r mulierem, Ecclesiam. 9. Per duodecim
s, duodecim Tribus. 10. Per prælium, prædi-
nem Euangelij. 11. Per Michælem, Chri-
. 12. Per bestiam, Monarcham Romanam.
. Per Agnum, Christum. 14. Per vocem To-
ui, verbum Euangelij. 15. Per canticum no-
. Euangelium. 16. Per Mulieres, Idolatras.
Per Virgines, sincerè Christianos.

A decimo sexto capite vsq; ad finem, est ter-
ers libri, vult intelligere primum per Besti-
Monarchiam Romanam. 2. Per meretricem,
idola-

Idolatriam Antichristi. 3. Per populum aureum splendidam hypocrisin. 4. Characterem, certum signum Antichristi. 5. Per phialas, plagas Antichristi. 7. Per nomen scriptum, diuinitatem Christi. 8. Per cœlum nouum, & terram nouam, imaginem vitæ æternæ, Ad quam nos peruenire faciat faciat is, qui sacram suam scripturam pretioso suo sanguine credentibus obsignauit, Christus Iesus, Dominus & Saluator noster, qui cum Patre & Spiritu sancto sit benedictus in secula, Amen.

Sit igitur hæc via rudioribus peruagandam Scripturam sacram, vt prius fiant Textuales (vt vocant) hoc est, vt textum & textus coherentiam probè cognitam habeant, quàm dissimilimarum sententiarum ex commentarijs quærant explicationem ad gloriam Dei sempiternam.

Amen.

FINIS.

Soli Deo gloria ab æuo in æuum.